

PKK

TERÖRÜNÜN
ANALİZİ

TÜRKİYE TERÖR OLAYLARI

VERİ TABANI

HÜSEYİN ALPTEKİN

SETA

STRATEJİ ARAŞTIRMALARI SERİSİ 11

PKK TERÖRÜNÜN ANALİZİ

TÜRKİYE TERÖR OLAYLARI
VERİ TABANI (2004-2018)

HÜSEYİN ALPTEKİN
(EDİTÖR)

SETA

Hüseyin Alptekin

Lisans eğitimini Beykent Üniversitesi İşletme ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde 2004'te tamamlayan Alptekin, yüksek lisans derecesini 2006'da Koç Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden aldı. Lisansüstü çalışmalarını 2008'e kadar Utah Üniversitesi'nde sürdüren Alptekin doktora çalışmalarını "Explaining Ethnopolitical Mobilization: Ethnic Incorporation and Mobilization Patterns in Bulgaria, Cyprus, Turkey, and Beyond" başlıklı teziyle Texas Üniversitesi-Austin Siyaset Bilimi Bölümü'nde tamamladı. Başlıca akademik ilgi alanları arasında karşılaştırmalı siyasi kurumlar, etnik siyaset, milliyetçilik, Türkiye ve Ortadoğu politikası ve sosyal bilim araştırmaları metodolojisi yer alan Alptekin'in araştırmaları *Ethnic and Racial Studies*, *Mediterranean Politics*, *Nationalism and Ethnic Politics*, *Afro Eurasian Studies*, *Insight Turkey*, *Wiley-Blackwell Encyclopedia of Political Thought*'ta yayımlandı. İstanbul Şehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesidir.

SETA Kitapları 54

ISBN: 978-605-7544-87-2

© 2019 SET Vakfı İktisadi İşletmesi

1. Baskı: Ekim 2019, İstanbul

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Mehmet Akif Memmi

Düzeltili: Mustafa Said İşeri

Kapak Tasarım: Hasan Suat Olgun

Tasarım Uygulama: Hasan Suat Olgun, Erkan Söğüt

Baskı ve Cilt: Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
GİRİŞ: TÜRKİYE TERÖR OLAYLARI VERİ TABANI (TTOV) İLE PKK TERÖRÜNÜN VERİ TEMELLİ ANALİZİ	
HÜSEYİN ALPTEKİN	9
PKK TERÖRÜ İLE MÜCADELEDE YAŞANAN CAN KAYIPLARI	
HÜSEYİN ALPTEKİN, TUĞBA SEZGİN, MUHAMMET AKKUŞ	35
PKK’NİN HEDEF SEÇİMİ	
VEYSEL KURT, MERVE DİLEK DAĞDELEN	81
PKK’NİN SALDIRI TÜRLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	
TALHA KÖSE, MERVE ŞAHİN	139
TERÖRLE MÜCADELE OPERASYONLARI VE PKK’NİN TERÖR EYLEMLERİNDE KULLANILAN SİLAH TÜRLERİ	
HASAN BASRİ YALÇIN, AYŞE İREM AYGAN ÖZER	185
TÜRKİYE’DE İHA-SİHA’LARIN TERÖRLE MÜCADELEDE KULLANIMI VE TERÖRLE MÜCADELEYE ETKİLERİ	
ABDULLAH ERBOĞA, MERVE İREM AYAR	239
YAZARLAR	277

**PKK'NIN
SALDIRI TÜRLERİNİ
ETKİLEYEN
FAKTÖRLER**

TALHA KÖSE, MERVE ŞAHİN

Terör örgütlerinin silahlı eylemleri ve terör saldırıları zaman ve mekana, imkan ve amaçlarına, çevresel şartlara göre farklılıklar göstermektedir. Farklı terör örgütlerinin yapmış olduğu saldırılarda bazı eylem türlerinin daha baskın bir seçenek olarak da ön plana çıktığı görülmektedir. Örneğin ETA (Bask Yurdu ve Özgürlük) ve PIRA'nın (Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu) terör eylemlerinde en çok tercih ettikleri eylem türleri bombalama ve suikast olurken PKK'nın (Kürdistan İşçi Partisi) daha çok silahlı saldırıları tercih ettiği iddia edilmiştir.¹ Diğer taraftan eylemlerin çeşitliliği arttıkça devletlerin bu saldırılara karşı güvenlik yöntemleri ve önleyici saldırı sistemleri de bir o kadar değişmekte ve gelişmektedir.

PKK terörünün yoğun olarak gerçekleştiği özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinde uygulanan silahlı mücadele yöntemi uzun bir müddet terörle mücadele doğrultusunda tercih edilen başlıca yaklaşım olmuştur. Bununla birlikte siyasal olarak karşılıklı ateşkes² ve çözüm süreçleri³ de denenmiş fakat bu çabalar terörü önlemede beklenen sonucu vermediği için terörle mücadelede etkin askeri yöntemler daha fazla kabul görmüştür. Güvenlik öncelikli yaklaşım uyarınca insansız hava aracı (İHA), kalekol ve sınır karakolları gibi yeni araçlar devreye

¹ Cenker K. Demir, *Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Etnik Ayrılkıç Terörizm: PIRA, ETA, PKK*, (Nobel, Ankara: 2017), s. 359.

² Devletler terörle mücadelede genellikle ateşkes ilan etmezken bunu fiili olarak operasyonları durdurarak yapmış olur.

³ Talha Köse, "Rise and Fall of the Ak Party's Kurdish Peace Initiatives", *Insight Turkey*, Cilt: 19, Sayı: 2, (2017), s. 139-165.

sokulmuştur.⁴ Özellikle de 2015'ten itibaren Suriye'nin kuzeyindeki DEAŞ (Irak ve Şam Devleti) ve PYD/YPG (Partiya Yekitiya Demokrat/Yekineyan Parastina Gel) terör örgütlerinin etkinlikleri hem sınırlarımızı tehdit etmiş hem de ülke içinde ve dışında PKK terörünün kökten temizlenmesi için var olan faaliyetleri artırmıştır. Türkiye'nin bir diğer etkin mücadele çeşidi de PKK'nın şehir yapılanmasına yönelik düzenlediği polis operasyonlarıdır. Bu operasyonların son dönemde örgütün şehir yapılanmasına ve şehir eylemlerine ağırlık vermesi sonucu arttığı gözlemlenmektedir.

Türkiye'de faaliyet gösteren ve temelleri 1974'e kadar uzanan Marksist-Leninist⁵ terör örgütü PKK'nın terör eylemi türleri ve Türk güvenlik güçlerinin bu eylemlerle mücadele etme yöntemleri bu bölümün odak noktasını oluşturmaktadır. PKK'nın Türkiye güvenlik güçlerini hedef alan ilk silahlı eylemini 15 Ağustos 1984'te Siirt'te gerçekleştirmesiyle⁶ bu terör örgütüne karşı mücadele etmeye başlayan Türkiye'nin örgütle savaşı da başlamıştır. Kuruluşundan bugüne geçen sürede PKK dönemsel olarak farklı stratejiler takip ederek buna yönelik farklı terör eylemleri düzenlemiştir. Suikast, mayın patlaması, kundaklama bunlardan sadece birkaçıdır.

Bu bölümde 2004-2018 dönemindeki Türkiye ile PKK arasında gerçekleşen olaylarda kullanılan saldırı türleri incelenmektedir. Kullanılmış veya kullanılmakta olan saldırı çeşitleri arasında zamansal bir süreklilik var mıdır? Saldırı çeşitliliğini veya dönüşümünü etkileyen faktörler nelerdir? Bu gibi soruların cevaplarının arandığı incelemede PKK eylemlerinin yanı sıra devletin uyguladığı karşı koyma ve terörle mücadele yöntemleri de analiz edilmektedir. Güvenlik güçlerinin bu terör örgütüyle mücadele yöntemlerindeki değişim de bölüm kapsamında ele alınmaktadır.

⁴ Hüseyin Alptekin, *Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri: IRA, ETA, Tamil Kaplanları ve PKK*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2018), s. 191.

⁵ Nur Bilge Criss, "The Nature of PKK Terrorism in Turkey", *Studies in Conflict & Terrorism*, Cilt: 18, Sayı: 1, (1995), s. 17.

⁶ "PKK Nasıl Kuruldu ve Güçlendi?", Aljazeera, <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>, (Erişim tarihi: 7 Kasım 2018).

Bu bölüm dört kısımdan oluşmaktadır: Birinci kısımda ilgili literatür tetkik edilmekte ve bu çalışmanın literatürdeki yeri ve önemine değinilmektedir. İkinci kısımda diğer veri tabanları değerlendirilmekte, akabinde üçüncü kısımda da Türkiye Terör Olayları Veri Tabanı (TTOV) açıklanarak saldırı türleri değişkenlerinin Tür 1, Tür 2 (a, b, c) adı altındaki tüm alt kategorilerinin sözlük ve operasyonel tanımı yapılmaktadır. Dördüncü kısımda eylem türleri ayrıntılı olarak analiz edildikten sonra sonuç bölümünde ulaşılan bulgular özetlenmektedir.

PKK'NIN SALDIRI TÜRLERİNE İLİŞKİN LİTERATÜR

Terörizmin çok geniş bir alan kapsadığı literatürde terör örgütlerinin saldırı türlerine ilişkin pek fazla çalışma bulunmamaktadır. Literatür daha çok devlet ile devlet dışı örgütün karşılıklı siyasi analizine değinmiş⁷ dolayısıyla bu konuda yapılan çalışmalarda bir boşluk meydana getirmiştir. Aynı şekilde 1984'te devlet güvenlik güçlerini hedef alan ilk eylemini "silahlı saldırı" şeklinde gerçekleştiren PKK'nın genel olarak eylem yöntemlerine de literatürde pek değinilmediği görülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde⁸ örgütün daha çok kuruluşu ve ideolojisinin ele alındığı veya PKK'nın eylemlerine yönelik bir veya birkaç türün analizine odaklanıldığı görülmektedir. Tek yanlı bir çözümleme ise yaşanan ve yaşanılacak çatışmaların geleceğine yönelik oluşturulacak perspektiflere yeterli bir katkı sunmamakta ve öngörülebilirliği sınırlamaktadır.

⁷ Bkz. Kim Cragin ve Sara A. Daly, *The Dynamic Terrorist Threat: An Assessment of Group Motivations and Capabilities in a Changing World*, (Rand Corporation, California ve Virginia: 2004); Andrew H. Kydd ve Barbara F. Walter, "The Strategies of Terrorism", *International Security*, Cilt: 31, Sayı: 1, (2006), s. 49-80; Patrick A. Mello, "In Search of New Wars: The Debate about a Transformation of War", *European Journal of International Relations*, Cilt: 16, Sayı:2, (2010), s. 297-309.

⁸ Bkz. Paul White, *The PKK: Coming Down From the Mountains*, (Zed Books, Londra: 2015); Hannes Cerny, *Iraqi Kurdistan, the PKK and International Relations: Theory and Ethnic Conflict*, (Routledge, Londra ve New York: 2018); Michael Radu, "The Rise and Fall of the PKK", *Orbis*, Cilt: 45, Sayı: 1, (2001).

Terör örgütleri eylemlerini belli bir hedef doğrultusunda gerçekleştirir. Özellikle şehir içlerinde yapılan suikast, adam kaçırma veya patlama gibi saldırılar rastgele seçilen hedefler değildir. Hoffman terörist grupların rastgele bir hedefe saldırı yapmadığı, dikkat çekme yoluyla eylemin propagandasını sağlayarak karşı tarafı yıldırma ve mesaj aktarımı amacı güttüğüne değinmektedir.⁹ Terör örgütlerinin hedef seçiminde diğer bir önemli noktayı oluşturan “ideoloji ise teröristlerin saldırıya geçmesi için meşru olan kişi ve şeyleri ortaya koyarken strateji teröristlerin saldırımları için faydalı olacağına inandığı hedefleri belirlemektir.”¹⁰

Demokratik yönetimler sivil toplum ve muhalif siyasi oluşumlara hukuk çerçevesinde temsil alanı sağladığı için bu alanı istismar eden illegal örgütler açısından da hareket serbestisi sağlamaktadır. Terör örgütleri zaman zaman bu muğlak alanı kötüye kullanarak avantaj sağlamaktadır. Demokratik olmayan toplumlarda ise muhalif yaklaşımın çoğunluğuna sivil toplum ve siyasette temsil alanı sağlanmadığı için bazı muhalif siyasi oluşumlar illegal alana yönelebilmektedir. Otoriter sistemlerde devlet mekanizmasının terör örgütleri ve illegal yapılanmaları kontrol etme noktasında avantajları bulunmaktadır. Ancak bu imkanla aynı zamanda muhalif hareketlerin alanlarını daralttığı için bunların bir kısmının illegal yöntemlere kaymasının önünü açmaktadır. Terör örgütleri de bu durumu kendileri açısından kullanabilmektedir. Demokrasiler ise terörle mücadele konusunda da daha şeffaf anlayışı öne çıkaran bir yaklaşım olmak durumundadır. Karar alıcılar seçimler ve parlamento içinde ve dışındaki diğer denetleme yöntemleriyle zaman zaman kamuoyuna hesap vermektedir. Bu da terör örgütlerine kamuoyunu manipüle etme noktasında bazı imkanlar sunmaktadır.

⁹ Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, (Columbia University Press, New York: 2017), s. 419.

¹⁰ C. J. M. Drake, *Terrorists' Target Selection*, (Palgrave Macmillan, Birleşik Krallık: 1998), s. 177.

Saldırı eylemleri gerçekleştirilmeden önce belli bir planlama ve strateji gerektirmektedir. Bu noktada strateji, “Bir güvensizlik kaynağı veya güvenliği sağlamanın bir yolunu oluşturan teknolojileri, doktrinleri ve etkenleri tanımlamak için silahlı kuvvet kullanımını rasyonalize eder.”¹¹ Gayrinizami savaş tarzına sahip PKK’nın yapmış olduğu baskın ve pusu gibi eylemler incelendiğinde örgütün genel tarzının Mao’nun “vurkaç” sistemine dayandığı anlaşılmaktadır. Terör örgütünün vurkaç taktikleri esasında sivil halka baskın kuvvetin kim olduğu hatırlatılarak pozisyonlarını bu yönde belirlemeleri amacı gütmektedir.¹²

Vera Eccarius-Kelly’nin FARC ve PKK’yı yapısal olarak analiz ettiği başka bir çalışmada örgütün kullandığı birtakım saldırı türlerinden bahsedilmiş, Uluslararası Terörle Mücadele Enstitüsü’nün (International Institute for Counter-Terrorism, ICT) 1980-2002 dönemindeki verilerine dayanılarak belirlenen yöntemlerde EYP, bombalama, kaçırma ve kundaklama türleri ifade edilmiştir.¹³ PKK saldırı türleriyle ilgili son çalışma ise Ağustos 2016-Ağustos 2017 arasında PKK’nın bombalı araç eylemleri üzerine Nejedet Özçelik’in çalışmasıdır. 35 bombalı eylemin ayrıntılı incelendiği çalışmada Özçelik bombalı araç eylemlerinin PKK’nın kırsalda kaybettiği etkisini kentte güvenlik güçlerini hedef alarak sağlamaya çalıştığını vurgulamıştır.¹⁴

Özetle terör örgütlerinin sahip olduğu kaynaklar ve güvenlik güçlerinin ortaya koydukları önlemler saldırı türlerinin seçilmesinde etkilidir.¹⁵ İdeolojik altyapısına adapte edebileceği eylemler olmasına karşın kırsaldaki sıkışmışlıkları terör örgütlerini infiale neden olan saldırılara

¹¹ Mikkel V. Rasmussen, *The Risk Society at War: Terror, Technology and Strategy in the Twenty-First Century*, (Cambridge University Press, New York: 2006), s. 12.

¹² Criss, *The Nature of PKK Terrorism in Turkey*, s. 19.

¹³ Vera Eccarius-Kelly, “Surreptitious Lifelines: A Structural Analysis of the FARC and the PKK”, *Terrorism and Political Violence*, Cilt: 21, Sayı: 2, (2012), s. 244.

¹⁴ Necedet Özçelik, “The PKK and Car Bomb Attacks”, *SETA Analiz*, Sayı: 24, (Aralık 2016).

¹⁵ James M. Lutz ve Brenda J. Lutz, “Global Terrorism”, *The Role of Ideology in Terrorists’ Target Selection, Terrorism and Political Violence*, C. Drake, (Routledge, Londra: 2004) s. 42-43.

yönelmektedir. Bu şekilde terör örgütleri hem gündem oluşturmakta hem de gücünü hala tanzim ettiğini ispat etmektedir.

SALDIRI TÜRLERİNİN ÖNGÖRÜLEBİLİRLİĞİ

Terörizm eylemlerinin günümüzün kaçınılmaz bir parçası haline gelmesi birçok bilginin gelecekteki terörizmi öngörme konusuna odaklanmasına neden olmuştur.¹⁶ Bununla birlikte terörist saldırılar tek bir etmenle açıklanamayacak kadar sayısız hedefle ilgili seçimlerin bütünü olup “terörizmde öngörülebilirlik” tabiatı gereği aykırılık teşkil eder.¹⁷ Bu noktada üzerinde çalıştığımız terör saldırılarının ve Türkiye güvenlik güçlerinin düzenlemiş olduğu operasyonların sınıflandırılarak bundan sonraki çalışmalara bir katkı sunması hedeflenmektedir. TTOV’de yer alan verilerden hareketle saldırı türlerine dair çıkarımlar yapılmaktadır. Bu doğrultuda genel bir çerçeve çizilerek saldırı türleri ayrıntılı olarak analiz edilmektedir.

On beş yıllık süreçte meydana gelen saldırı türlerinin değerlendirilmesinin yapıldığı TTOV’de üç zaman periyodu dikkat çekmektedir. Bunlar ilk olarak 2004-2008, ardından 2009-2013 ve son olarak da 2014-2018 dönemleridir. Bu kilit dönüm noktalarına bakıldığında eylem sayısının çok düştüğü 2009 ve 2013 göze çarpmaktadır. PKK eylemleri ve Türkiye güvenlik güçlerinin operasyon sayısındaki bu azalma 2009’da PKK ile gerçekleştirilen Oslo görüşmeleri ve 2013’te başlatılan Çözüm Süreci’nin eseridir.

Asker, polis, korucu ve sivil toplam can kayıplarına bakıldığında PKK’nın en fazla can kaybına neden olan saldırı türü silahlı saldırılardır. Bu genel durumdan farklı olarak örgütün özellikle 2005-2009 arasında saldırı yöntemi olarak patlama türünü önelediği görülmektedir. Eylem zamanlaması olarak veri tabanı değerlendirildiğinde

¹⁶ Gabriel Weimann ve Hans-Bernd Brosius, “The Predictability of International Terrorism: A Time-Series Analysis”, *Terrorism*, Cilt: 11, Sayı: 6, (2008), s. 491.

¹⁷ H. V. Savitch ve Grigoriy Ardashev, “Does Terror Have an Urban Future?”, *Urban Studies*, Cilt: 38, Sayı: 13, (2001), s. 2527.

PKK özellikle patlama, silahlı saldırı ve sabotaj eylemleri için en fazla ağustos aylarını tercih etmiştir. Kış şartlarının zorlukları terör örgütünü en doğru eylem zamanlaması için imkanlarının daha kolay olduğu yaz aylarına yönlendirmiştir. Bunu takiben güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği asker ve polis operasyonları da en çok ağustos ve eylül aylarında yapılmıştır.

Saldırıların en çok gerçekleştirildiği şehirler değerlendirildiğinde ise Hakkari, Şırnak ve Diyarbakır ilk üçte yer almaktadır. Diğer taraftan saldırıların en çok görüldüğü ilk üç ilçe de Hakkari şehrine bağlı Şemdinli, Çukurca ve Yüksekova'dır. Yoğunluğun bu şehir ve ilçelerde fazla olmasının bir nedeni PKK'nın şehir ve kırsal yapılanması için coğrafi şartların elverişli olduğu yerler olmasıdır. Diğer taraftan bölgenin dağlık ve engebeli yapısı, askeri üslerin konumları özellikle silahlı saldırılar ve patlamalar için kolaylaştırıcı bir etken oluşturmuştur. Yalnız gözden kaçırılmaması gereken bir nokta var ki o da eylem sayısının bu illerde fazla olması sadece farklı şehirlerde aynı eylem türünün tercih edilmesinden kaynaklanmamakta, güvenlik güçlerinin terörle mücadele doğrultusunda yapmış olduğu operasyonlar da bunda büyük rol oynamaktadır. Örneğin Hakkari'de düzenlenen askeri operasyon sayısı 225 iken ikinci sırada 218 ile PKK'nın silahlı saldırıları gelmektedir.

Bu çalışmada yapılan veri incelemesinin gösterdiği bir başka nokta da PKK eylemlerinin lokasyona göre dağılımında örgüt genellikle kırsalda eylem yapmayı tercih ederken 2015-2017 arasında meskun mahalleri de tercih etmiştir. PKK'nın Suriye'deki iç savaşta bilhassa DEAŞ'ın meskun mahalde tercih etmiş olduğu eylemlerin Türkiye'de de başarılı olabileceği inancı Aralık 2015'te Diyarbakır Sur'da başlatılan sokağa çıkma eylemleriyle kendini göstermiştir. Örgüt özellikle 2016'da güvenlik güçleriyle ciddi çatışmalara girmiştir. Güvenlik güçlerinin kararlı askeri ve polis operasyonları neticesinde meskun mahaldeki eylemler terör örgütünün çok ağır hezimete uğramasına ve fazla kan kaybetmesine sebep olmuştur. Örgüt bir

nevi geri çekilerek güç toplamak adına 2018'de tekrar kırsalda eylem yapmaya ağırlık vermiştir. Örgütün eylem türü belirleme konusunda stratejisini değiştirmesinde güvenlik güçlerinin etkili mücadele sergilemesinin rolü büyüktür. PKK şehirlerde istediği alanı bulamayınca eylemlerini tekrar kırsala kaydırmış ancak İHA ve SİHA'ların Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından etkin olarak kullanılmaya başlanması terör örgütünün kırsaldaki eylemlerini ve alanını da önemli ölçüde daraltmıştır.

TERÖRİZMLE İLGİLİ VERİ TABANLARINDA SALDIRI TÜRLERİ

Aşağıdaki veri tabanları terör örgütlerinin saldırı türlerine dair değerlendirmelerde bulunulmasına imkan sağlayacak tasnif edilmiş veriyi bünyesinde barındırmaktadır. Terörizm üzerine çalışan birçok veri tabanı olmakla birlikte bu bölümde değerlendirilenler sadece saldırı türlerine dair sınıflama ve değerlendirmeleri çalışmalarına dahil eden kaynaklar olmuştur.

Global Terrorism Database (GTD): Açık kaynak veri tabanlarının birçoğu 1960'larda çalışmalara başlamıştır.¹⁸ GTD¹⁹ 1970'ten beri dünya çapında 2 binden fazla terör örgütü tarafından yürütülen 87 binden fazla terörist saldırı için 120'den fazla değişkene yapısal veriler de dahil olmak üzere terörist saldırıları ölçmek için en kapsamlı sınıflandırılmamış veri kaynağını sağlamaktadır.²⁰ GTD veri tabanında dokuz eylem türünü tanımlamıştır. Bu eylemler hiyerarşik bir düzende verilmiş ve bir olayda birden fazla saldırı çeşidi gerçekleşmiş ise uygun olan değer bu sıralamaya göre belirlenmiştir. Örne-

¹⁸ Gary LaFree, "Generating Terrorism Event Databases: Results from the Global Terrorism Database: 1970 to 2008", *Evidence-Based Counterterrorism Policy*, ed. Cynthia Lum and Leslie W. Kenned, (Springer, New York: 2012) s. 42.

¹⁹ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/research-projects/global-terrorism-database-gtd>, (Erişim tarihi: 5 Aralık 2018)

²⁰ LaFree, "Generating Terrorism Event Databases", s. 44.

ğin patlayıcı kullanılarak bir suikast gerçekleşmişse GTD'nin eylem hiyerarşisinde suikast birinci sırada olduğu için öncelikle bu eylem kodlanmıştır.²¹ Veri tabanındaki dokuz eylem türünün sıralaması şu şekildedir: suikast, uçak kaçırma, rehine alma, adam kaçırma, bombalama/patlama, silahlı saldırı, silahsız saldırı, tesis/altyapı saldırısı ve bilinmeyen. GTD'nin –terörizmle ilgili olarak en önemli veri kaynaklarından biri olmasına rağmen– saldırı türleri noktasında belli başlı eylemleri tercih etmesi çalışmanın sınırlılığını göstermekte ve kapsamlı bir analize izin vermemektedir.

RAND Worldwide Terrorism Incident Database (RWTID): Ulusal ve uluslararası terör eylemlerini inceleyen veri tabanı 1968-2009 dönemini kapsamaktadır. RAND terör vakalarını failin kimliğine göre değil eylemin niteliğine göre kodlamıştır. Terör eyleminin politik bir amaç gütmesi gerektiğini belirten veri tabanı eylemlerin genel olarak sivil hedeflere yönelik olduğunu tespit etmiştir.²² Veri tabanında taktik değişkeni adı altında şu on eylem türü sıralanmıştır: silahlı saldırı, kundakçılık, suikast, barikat/rehine, bombalama, uçak kaçırma, kaçırma, diğer, geleneksel olmayan saldırı ve bilinmeyen. Veri tabanının en büyük handikapı her terör vakasında yalnızca bir eylem meydana gelmiş gibi değerlendirilmesi ve tek eylem türü girilmesidir.

International Terrorism: Attributes of Terrorist Events (ITERATE): Terör çalışmalarında kullanılan bir diğer veri tabanı “Uluslararası Terörizm: Terörist Olayların Özellikleri”dir. Metinsel ve sayısal veriler olmak üzere iki formata sahip olan veri tabanında sayısal veri kümeleri birbiriyle ilişkili dört ayrı bilgisayar dosyasında işlenmiştir: yaygın (*common*), ölüm (*fate*), rehine (*hostage*), uçak kaçırma (*skyjack*).²³

²¹ Global Terrorism Database, Codebook: Inclusion Criteria and Variables, (Temmuz 2018).

²² RAND Cooperation, <https://www.rand.org/nsrd/projects/terrorism-incidents/about/definitions.html>, (Erişim tarihi: 5 Aralık 2018).

²³ Neil G. Bowie ve Alex P. Schmid, “Databases on Terrorism”, *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, ed. Alex P. Schmid, (Routledge, New York: 2011), s. 305.

Diğer yandan 1968-2007 dönemini kapsayan veri tabanında terör eylemleri 25 kategoride kodlanmıştır.²⁴

Terrorism in Western Europe: Events Data (TWEED): 1950-2008 dönemini kapsayan bu veri tabanı Batı Avrupa'da özeldi on sekiz ülkede gerçekleştirilen terör olaylarını analiz etmiştir.²⁵ 52 kategoride verileri değerlendiren TWEED saldırı türleri olarak şu on değişkeni kullanmıştır: bombalı mektup, bombalı araç, yangın bombası, roket saldırısı/el bombası, silahlı saldırı, kundaklama, kaçırma, diğer, başarısız.

TABLO 1. VERİ TABANLARININ KAPSAMI			
	Yıl	Belirlenen Eylem Kategorisi Sayısı	Bölge
GTD	1970-Günümüz	9	Uluslararası
RWTID	1968-2009	10	Uluslararası
ITERATE	1968-2007	25	Uluslararası
TWEED	1950-2008	10	Bölgesel

Dünyadaki savaş ve çatışmalar hakkında araştırma yapan diğer önemli veri tabanları “Upsala Çatışma Veri Programı” (The Uppsala Conflict Data Programme), Michigan Üniversitesi'nin “Savaş Bağlantıları Projesi” (Correlates of War Project) ve Maryland Üniversitesi'nin “Barış ve Çatışma Araştırması”nda (Peace and Conflict Survey) eski savaş yöntemlerine dair değişkenler mevcuttur.²⁶ Birçok veri tabanı terörizmin yeni boyutunda ele alınması gereken “siber saldırılar”, “yalan haber” ve “bilgi manipülasyonu” ile oluşturulan yeni saldırı türlerini henüz bünyesine dahil etmemiştir. Bu türlerin yakın bir dönemde veri tabanlarına eklenmeleri beklenebilir.

²⁴ Öner Akgül, “Uluslararası İlişkiler Araştırmalarında Veri Setleri ve Veri Kullanımı”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt: 11, Sayı: 41, (2015), s. 89.

²⁵ Bowie ve Schmid, “Databases on Terrorism”, s. 316.

²⁶ Mary Kaldor, “In Defence of New Wars”, *Stability: International Journal of Security & Development*, Cilt: 2, Sayı: 4, (2013), s. 7.

TÜRKİYE TERÖR OLAYLARI VERİ TABANI (TTOV) VE KAVRAMLAR

TTOV’de kodlanan her olay açık veri kaynaklarından derlenmiş olup saldırı türleri için belirlenen kategorilerde bu kaynaklardaki vaka isimlendirmelerine sadık kalınmıştır. Buna mukabil verilerin temin edildiği kaynaklara göre 2004-2018 arasında 4 bin 579 vaka meydana gelmiştir. Bu vakalar içinde taraflara²⁷ göre eylem sayıları Tablo 2’de gösterilmiştir.

TABLO 2. TARAFLARA GÖRE EYLEM SAYILARI	
Taraflar	Eylem Sayısı
Türkiye	2.188
PKK	1.858
Karşılıklı	415
Belirsiz	118
Toplam	4.579

Veri tabanında girilen olaylar iki aşamalı olarak kodlanmıştır. İlk aşamada her olay için detaylandırılmamış genel saldırı ve operasyon türleri bilgisi (Tür 1 değişkeni) girilmiştir. Bu değişkenin toplam yedi kategorisi vardır.

TABLO 3. GENEL SALDIRI TÜRLERİ		
TÜR 1		
Türkiye	PKK	Karşılıklı
Askeri Operasyon	Silahlı Saldırı	Çatışma
Polis Operasyonu	Patlama	
Müşterek Operasyon	Sabotaj	

²⁷ TTOV’de “çatışmanın tarafları” şeklinde kodlandığı için güvenlik güçlerinin terörle mücadeleyle yönelik silahlı müdahaleleri Tablo 2’de olduğu gibi tablolaştırıldı. Bu yaklaşım kategorik olarak terör örgütünün saldırıları ile güvenlik güçlerinin terörle mücadeleyle yönelik müdahalelerini benzer şekilde ifade ettiğimiz anlamına gelmemelidir.

Tür 1 değişkeninde yer alan askeri operasyon, polis operasyonu ve müşterek yani asker ve polisin ortaklaşa düzenlediği operasyonlar –adlarından da anlaşılacağı üzere– Türkiye güvenlik güçleri tarafından yapılan terörle mücadele türlerini göstermektedir. Bu mücadele türlerinin veri tabanında yer almasının sebebi teröre karşı aktif mücadeleye içeren unsurları bulunmasıdır. Bunların haricinde patlama, silahlı saldırı ve sabotaj PKK'nın düzenlemiş olduğu ana eylem türleri olarak kabul edilmiştir. Çatışma ise Türk güvenlik güçleri ve PKK'nın karşı karşıya kaldığı durumlarda meydana gelen eylem türüdür. Bu değişkendeki son kategori olan “diğer” yedi türden herhangi biriyle tanımlanamayan eylemleri ifade etmekle birlikte detaylandırılmış Tür 2 (a, b, c) değişkenindeki çatışma, infaz, kaçırma, kundaklama, teslim olma ve yol kesme faaliyetleri gibi türler için genel bir kategori olarak kullanılmıştır.

TABLO 4. SPESİFİK SALDIRI TÜRLERİ				
TÜR 2 (A, B, C)				
Türkiye	PKK			Karşılıklı
Hava Operasyonu	Bomba	İnfaz	Silahlı Saldırı	Çatışma
Kara Operasyonu ²⁸	Bombalı Araç	Kaçırma/Rehin Alma	Yol Kesme	
	Bombalı ve Sürücülü Araç	Kundaklama		
	Canlı Bomba	Mayın Patlaması		
	EYP Patlaması	Suikast		

²⁸ Türkiye'nin PKK'ya yönelik operasyonları TTOV veri tabanında saldırı türü bakımından iki ayrı şekilde ele alınmıştır: İlki operasyonu icra eden birime göre asker, polis ve müşterek operasyonlardır. İkinci tür farklılaştırma ise operasyonun icra yöntemine göre kara ve hava operasyonlarıdır. İlk grup kategoriler Tür 1 değişkeni altında ikinci grup kategoriler de Tür 2 değişkeni altında sıralanmıştır.

TABLO 5. TÜR 1 DEĞİŞKENİNDEKİ KATEGORİLERİN TANIMLARI

Değişken Adı (Tür 1)	Sözlük Tanımı	Operasyonel Tanım
Askeri Operasyon	<ul style="list-style-type: none"> Bir askeri hareket veya stratejik, operasyonel, taktik, hizmet, eğitim veya idari askeri misyon gerçekleştirme Herhangi bir savaşın veya çatışmanın hedeflerini elde etmek için gereken hareket, arz, saldırı, savunma ve manevralar dahil olmak üzere savaşmaya devam etme süreci²⁹ 	PKK'ya karşı sınırlı bir zaman dahilinde hava ve kara gücüyle icra edilen askeri hareket
Polis Operasyonu	Belirli bir zaman ve mekan içinde stratejik ve operasyonel hedeflere ulaşmayı amaçlayan bir dizi önemli operasyondur. ³⁰	Polis kolluk kuvveti tarafından PKK hedef tayin edilerek icra edilen ve sınırlı bir zaman dahilindeki operasyonlardır.
Müşterek Operasyon	-	Asker ve polis kuvvetlerinin birlikte düzenlenmiş olduğu operasyonlardır.
Silahlı Saldırı	Muharip unsurların baskın, pusu gibi taktiklerle ve ateşli silahlarla gerçekleştirdiği beklenmedik saldırıları ifade eder.	PKK'nın ateşli silahlar kullanarak gerçekleştirdiği saldırı çeşididir.
Patlama	Genellikle bir saldırıyı takip eden ve düşmanları derinlemesine dağıtmak için tasarlanmış bir saldırı operasyonudur. ³¹	PKK'nın mayın, el yapımı patlayıcı (EYP), el bombası, roket türü patlama özelliği bulunan silahlar kullanılarak gerçekleştirdiği saldırılardır.
Sabotaj	Bir ülkenin ulusal savunmasını engellemek, zarara sokmak ve durdurmak üzere insan ve doğal kaynakları da kapsayacak şekilde savaş teçhizatı, tesisler ve malzemelere zarar verme ve imha edilmesi hareketi veya hareketleridir. ³²	Terör örgütü üyeleri tarafından maddi zarar meydana getirme amacıyla kamu veya sivil, araç ve binalara karşı düzenlenen yakma, yıkma, kırma suretiyle zarar verici saldırılardır.
Çatışma	Sınırlı siyasi ya da askeri hedeflere ulaşmak için bir ulus ya da uluslar arasında veya örgütlü gruplar arasındaki bir silahlı mücadele ya da çarpışmadır. ³³	Türkiye güvenlik güçleri ile PKK'nın karşılıklı olarak birbirlerine ateşli silahlar kullandığı olaylardır.
Diğer	-	Yukarıdaki kategoriler kapsamına girmeyen olay türleridir.

²⁹ "Joint Publication 1-02", (Haziran 2004), s. 384.

³⁰ "Joint Publication 1-02", (Nisan 2004), s. 64.

³¹ "Joint Publication 1-02", (Nisan 2004), s. 170.

³² "Joint Publication 1-02", (Nisan 2004), s. 411.

³³ "Joint Publication 1-02", (Nisan 2004), s. 97.

TABLO 6. TÜR 2 DEĞİŞKENİNDEKİ KATEGORİLERİN TANIMLARI

Değişken Adı	Sözlük Tanımı	Operasyonel Tanım
Suikast	Siyasi liderler, önemli şahıslar, iş birlikçiler veya özellikle etkili hükümet yetkilileri gibi belirli, genellikle öne çıkan kişileri öldürmek için yapılan planlı bir eylemdir. ³⁴	Önceden belirlenmiş bir kişi veya kişilerin hedef alınmasıyla ateşli silahlarla yapılan saldırılardır.
İnfaz	Bir fiilin yerine getirilmesi, sonlandırılması ya da kişi veya kişilerin hayatının kuvvet kullanarak sonlandırılmasıdır.	PKK tarafından kaçırılan yahut alkonulan kişilerin yine bu terör örgütü tarafından öldürülmesidir.
Mayın Patlaması	Kara mayın harbinde, yer araçları, gemiler veya hava araçlarını tahrip etmek ya da hasar vermek veya personeli yaralamak, öldürmek veya diğer şekillerde tesirsiz kılmak için tasarlanan, normal olarak koruyucu bir kaplama malzeme içinde bulunan, bir patlayıcı veya diğer tür bir malzemedir. ³⁵	Dışarıdan herhangi bir temas ve çeşitli ateşleme mekanizmaları neticesinde aktifleşerek çevresinde zayıf meydana getiren patlama çeşididir.
El Yapımı Patlayıcı (EYP)	Tahrip, taciz gibi karşı tarafa zarar vermek amacıyla doğaçlama yöntemlerle oluşturulmuş ve yerleştirilmiş, yıkıcı, ölümcül ve patlayıcı etkiye sahip mekanizmadır. ³⁶	PKK tarafından genellikle zemin altına ve mesken, iş yeri, çöp kutusu içlerine tuzaklanmış el yapımı patlayıcı kullanılan olaylardır.
Canlı Bomba	Kendi ideolojik amacını gerçekleştirmek için hayatını feda eden gönüllü kişidir. ³⁷	PKK mensubu kişinin üzerindeki bombayı patlatarak hasar vermeye çalıştığı olaylardır.
Bomba	Patlayıcı ya da yanıcı maddeyle dolu, çarpma, zamanlama, yakınlık ya da uzaktan kumanda cihazı aracılığıyla infilak etme üzerine tasarlanmış aygıttır. ³⁸	Belirli koşullar altında patlamaya hazır veya hazır hale getirilebilen aygıttır. Haber kaynağında spesifik patlayıcı türü belirtilmeyen patlayıcı saldırı olayları için girilmiştir.
Bombalı Araç	Yıkıcı, yakıcı ve öldürücü zararlı kimyasalların çeşitli karışım yöntemleriyle birleştirilip bir araca yüklenerek mobilize imkanı kazandırılan standart dışı patlayıcılardır. ³⁹	Hareket halinde olmayan, park vaziyetinde bomba yüklü sürücüsüz araçtaki patlayıcının patlatılmasıyla gerçekleştirilen saldırı olayıdır.

³⁴ “Joint Publication 3-07.2 Antiterrorism”, (Kasım 2010), s. II-10

³⁵ “Joint Publication 1-02”, (Nisan 2004), s. 302.

³⁶ “Joint Publication 3-07.2 Antiterrorism”, (Kasım 2010), s. II-14.

³⁷ John Richard Thackrah, Dictionary of Terrorism, (Routledge, New York: 2005), s. 252.

³⁸ “Bomb”, LEXICO, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/bomb>, (Erişim tarihi: 18 Mart 2019).

³⁹ Özçelik, “The PKK and Car Bomb Attacks”, s. 8.

Bombalı ve Sürücülü Araç	-	Bir veya birden fazla teröristin içinde bulunduğu hareket halindeki bomba yüklü araçla gerçekleştirilen saldırı türüdür.
Hava Operasyonu	Bir veya daha fazla uçak tipi kullanarak bir veya iki atıştan fazla hava saldırısı (pike, süzülme, alçak) kombinasyonudur. ⁴⁰	TSK'nın teröristlere, terör sığınak ve kamplarına yönelik F-16, SIHA ve saldırı helikopteri gibi araçlarla düzenlediği hava operasyonlarıdır.
Kundaklama	Alevle sonuçlanan saldırgan bir silah olarak yangın saldırısıdır. ⁴¹	Kamusal veya sivil araç ve binalara zarar vermek amacıyla aracın veya yapının yakılması suretiyle yapılan saldırıdır.
Yol Kesme	Herhangi bir kara yolu istikametinde hareket eden araçların veya içerisindeki kişi veya kişilerin geçişinin engellenmesi ya da maddi zarara uğratılması eylemidir.	Genellikle PKK'nın kimlik kontrolü, adam kaçırma ve kundaklama girişimlerinde kullandığı ve hedef alınan aracın geçiş yolunu kapatarak gerçekleştirdiği eylem biçimidir.
Kaçırma	Bir veya daha fazla kişinin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi ve tutsaklığıdır. ⁴²	PKK'nın asker, polis ya da sivilleri alıkoyarak bilinmeyen yerlerde (sığınak, kamp, mesken vb.) zorunlu olarak tutmasıdır.

İkinci değişken Tür 2 (a, b, c) ilk kategoride yer alan değişkenlerin hem ayrıntılandırılmış türlerini hem de iki tarafın karşılaşmasında meydana gelen birden fazla eylem türünü temsil etmektedir. Bu doğrultuda Tür 2 (a, b, c) tablosunda yer alan on altı kategoriyle birlikte tanımlanmıştır. Fakat burada gözden kaçırılmaması gereken bir husus şudur ki Tür 1'deki silahlı saldırı ve çatışma türleri bu kategoride de yer almaktadır. Bunlardan “çatışma” türünün iki kullanım alanı var: Birincisi iki tarafın aynı anda karşı karşıya geldiği eylemi ifade ederken ikincisi ise olayda ilk eylemden sonra meydana gelen çatışmayı ifade etmektedir. Silahlı saldırı ise iki değişken ayrı ayrı değerlendirildiğinde saldırının sadece Tür 1 içinde kabul edilip Tür 2'ye dahil edilmemesi yapılacak değerlendirmelerde bir boşluk oluşmasına sebebiyet vermektedir.

⁴⁰ “Joint Publication 1-02”, (Haziran 2004), s. 11.

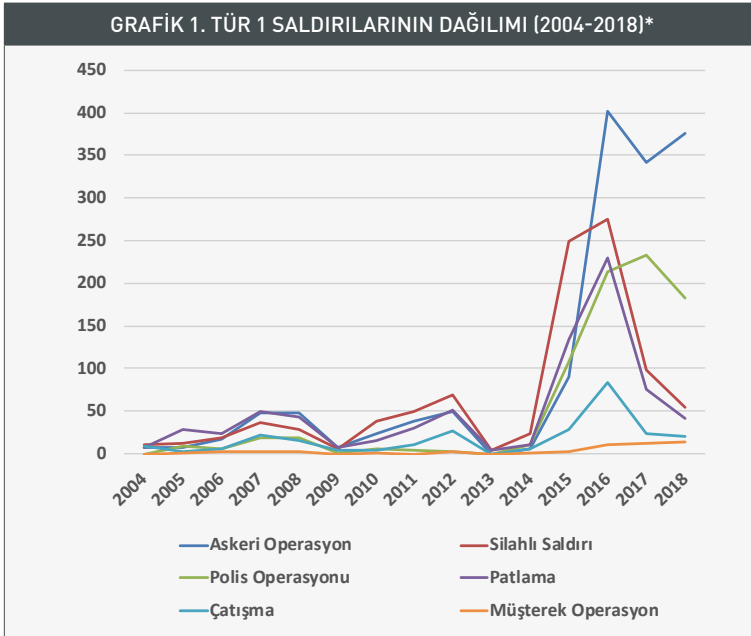
⁴¹ Malcolm W. Nance, *Terrorist Recognition Handbook: A Practitioner's Manual for Predicting and Identifying Terrorist Activities*, (CRC Press, Boca Raton: 2014), s. 251.

⁴² “Joint Publication 3-07.2 Antiterrorism”, (Kasım 2010), s. II-11.

SALDIRI TÜRLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

TÜR 1 GENEL SALDIRI TÜRLERİ

Tür 1 değişkeni (daha önce açıklandığı üzere) Türkiye ve PKK'nın bugüne kadar kullandığı eylemlerin genel tanımlamalarıdır. “Diğer” kategorisi (daha önce açıklandığı üzere) belirli bir türe karşılık gelmediği için bu bölümdeki grafiklerde değerlendirme dışı bırakılmıştır. Yine sabotaj vaka sayısının azlığı dikkate alınarak “patlama” kategorisi içinde gösterilmiştir. Geriye kalan altı kategori ise “güvenlik güçleri”, “PKK” ve “karşılıklı” başlıklarının altında sırasıyla yıl, ay, şehir ve lokasyon bazında kısımlara ayrılarak detaylı incelenmiştir.

* Grafikteki değişkenler nicelsel olarak en yüksekte en düşüğe olacak şekilde sıralanmıştır. Bu durum bu bölümde takip eden tüm grafikler için de geçerlidir.

Yıllara göre Tür 1 saldırı türlerinin incelendiği Grafik 1’de en fazla kullanılan terör eylemi ve mücadele türü “askeri operasyon” ve “silahlı saldırılar” olmuştur. Genel eylem grafiği incelendiğinde 2004, 2009 ve 2014’ten itibaren eylemlerde bir yükseliş gözlemlenmiştir. 2004’te PKK’nın ateşkesi bitirdiğini ilan etmesiyle artan saldırılar 2009’da ör-

gütün meşru müdafaa hariç silahları bıraktığını açıklamasıyla alt seviyeyi görmüştür.⁴³ Bununla birlikte sonrasında tekrar artış eğilimi gösteren saldırılar 2013 Çözüm Süreci'yle birlikte yeniden minimum seviyelere inmiştir.⁴⁴

Grafikteki üç döneme bakıldığında asıl yoğunluğun 2014 sonrası yani üçüncü dönemde meydana geldiği gözlemlenmektedir. 7 Haziran 2015 genel seçimleri sonrası başlayan hendek eylemleri Türkiye'nin sokağa çıkma yaşağını kaldırdığını açıkladığı 9 Aralık 2016'ya⁴⁵ kadar sürmüş ve on beş yıllık süreçteki eylem sayısının en fazla gerçekleştiği dönem olmuştur. Bu doğrultuda terör örgütünün en çok tercih ettiği eylem "silahlı saldırı" olurken Türkiye bu saldırılara en fazla "askeri operasyon" ile karşılık vermiştir.

PKK 12 Temmuz 2015'te Çözüm Süreci'nin bittiğini ilan etmesiyle⁴⁶ eylem sayısını artırmış ve nihayetinde meskun mahal eylemlerine yönelmiştir. Türkiye'nin güvenlik güçlerini hedef ilan eden PKK artık sivilin yaşadığı yerleri eylem merkezi haline getirerek halkı kalın olarak kullanarak kullanmıştır. Terör örgütünün kırsaldan meskun mahale kaydirdığı bu eylemler PKK'nın kırsalda sıkışmışlığını göstermesi açısından önemli olmakla birlikte Suriye'deki PYD-ABD ittifakından aldığı destekle motivasyonunu sağlamıştır.⁴⁷ PKK hendekle başlattığı süreci bombalama faaliyetleriyle devam ettirmiştir. Nitekim PYD ile DEAŞ arasındaki mücadeleden öğrendiklerini Türkiye içinde uygulamaya koymuştur.⁴⁸ Özellikle DEAŞ'a karşı El-Ekrad'ın⁴⁹ kullandığı

⁴³ "PKK: Bir Buçuk Ay İçinde Ateşkesi Bitirebiliriz", BBC Türkçe, 22 Mart 2010.

⁴⁴ "Başlangıçtan Günümüze Çözüm Süreci", CNN Türk, <https://www.cnnurk.com/fotogaleri/turkiye/baslangictan-bugune-gun-gun-cozum-sureci?page=53>, (Erişim tarihi: 18 Mart 2019).

⁴⁵ "Diyarbakır Valiliği Sur Operasyonu'nun Bilançosunu Açıkladı", Sputnik Türkiye, 10 Mart 2016.

⁴⁶ "PKK Çözümü'ü Böyle Bitirdi", *Sabah*, 25 Ağustos 2015.

⁴⁷ Necdet Özçelik ve Nebi Miş, *Türkiye'deki Seçim Süreçlerinde PKK'nın Silahlı Eylem Stratejileri*, (SETA Rapor, İstanbul: 2018), s. 35.

⁴⁸ "Suriye'de Terör Üçgeni ABD, DEAŞ ve PKK", *Yeni Şafak*, 3 Aralık 2018.

⁴⁹ El-Ekrad için bkz. "PKK'dan Şehir Savaşı Taktikleri", Amerikanın Sesi, 27 Mart 2016, <https://www.amerikaninsesi.com/a/pkkdan-sehir-savasi-taktikleri/3256973.html>, (Erişim tarihi: 18 Mart 2019); Mutlu Çiviroğlu, "Kürtlerin Bir Başka Üçüncü Yolu Cephel el Akrad", *Radikal*, 5 Ağustos 2013.

yöntemleri PKK'nın da bizzat benimsediği görülmüştür. Bunlar daha çok patlayıcıların çeşidi, tuzaklanması şeklinde kendini göstermiştir.

24 Ağustos 2016'da⁵⁰ Suriye'nin kuzeyinde Fırat Kalkanı Harekatı'nın (FKH) başlamasının ardından 2017'de ülke içindeki askeri operasyonlarda azalma meydana gelirken polis operasyonu ve müşterek operasyonlar özellikle terör örgütünün şehir içi yapılanmasına yönelik olarak artmıştır. Bu noktada terörle mücadelede bilhassa 2015 sonrası kullanılmaya başlanan yerli insansız hava aracı (İHA) ve silahlı insansız hava aracının (SİHA) etkili sonuç verdiği de söylenebilir.

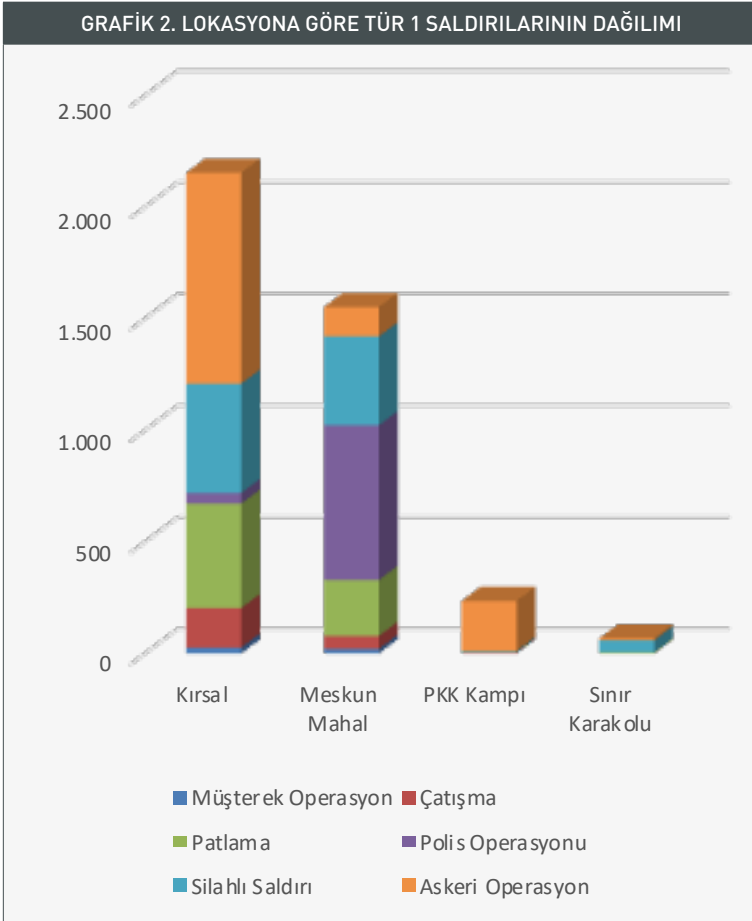
Bu durum terör örgütünü şehirlerde eylem yapmaya itmiş⁵¹ ve nitekim bu etkinlik PKK elebaşlarından Murat Karayılan'ın sözlerine de yansımıştır.⁵² İHA ve SİHA'ların özellikle 2016'dan başlamak kaydıyla askeri operasyonlarda günümüze değin artarak kullanılması Türkiye'ye sahada asimetrik olarak ciddi bir nüfuz katmıştır. Son tahlilde bakıldığında terörle etkin mücadelenin bir sonucu olarak 2018'de askeri ve müşterek operasyonlar artarken geriye kalan tüm eylem türlerinde ise azalma meydana gelmiştir.

Grafik 2'de Tür 1 saldırı türlerinin lokasyona göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre terör örgütünün saldırı konusunda en çok tercih edilen lokasyon yoğunluğu kırsal alan olurken onu sırasıyla meskun mahal, PKK kampı ve sınır karakolu takip etmiştir. Kırsal alanda Türkiye güvenlik güçleri 946 askeri operasyonla ilk sırada yer almıştır. Bunu 489 ile PKK'nın silahlı saldırı eylemi takip etmiştir. Meskun mahalde 693 polis operasyonu ve 398 silahlı saldırı eylemi gerçekleşirken PKK kampında 225 askeri operasyon ve sınır karakolunda da 55 silahlı saldırı eylemi yapılmıştır. Son olarak PKK'nın patlama eylemlerinin meskun mahal ve sınır karakollarının aksine kırsal alanlarda yoğunlaşması, bu lokasyonun eyleme hazırlık aşamasında kolaylık teşkil etmesiyle açıklanabilir.

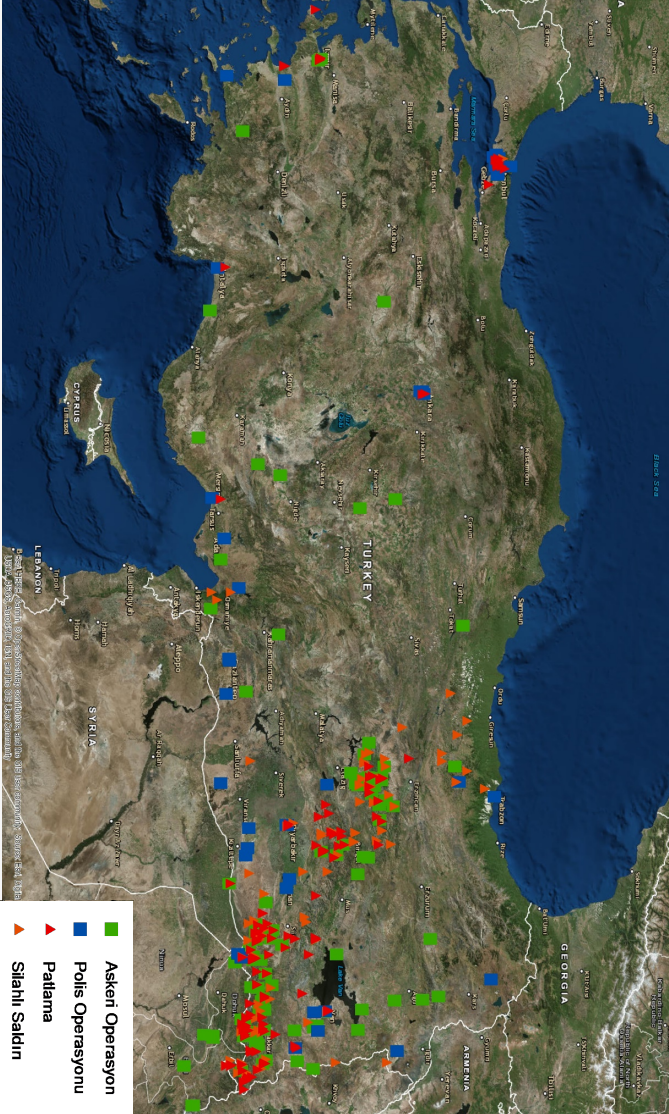
⁵⁰ "Fırat Kalkanı Harekatı'nın 216 Günlük Bilançosu", *Milliyet*, 30 Mart 2017.

⁵¹ "İHA'ların Mimarı Selçuk Bayraktar: Gitmediğimiz Birlik Kalmadı", *Türkiye*, 26 Ekim 2017.

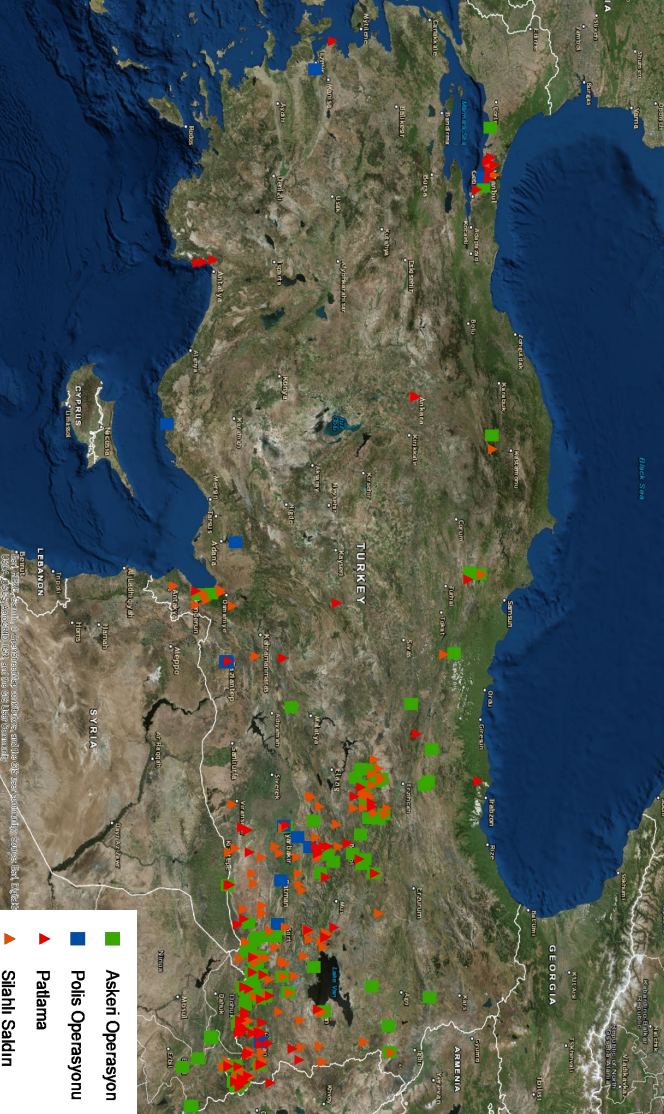
⁵² Sırrıberk Arslan, "Karayılan'dan SİHA İtirafı: Artık Eskisi gibi Değiller", *Sabah*, 13 Eylül 2017.

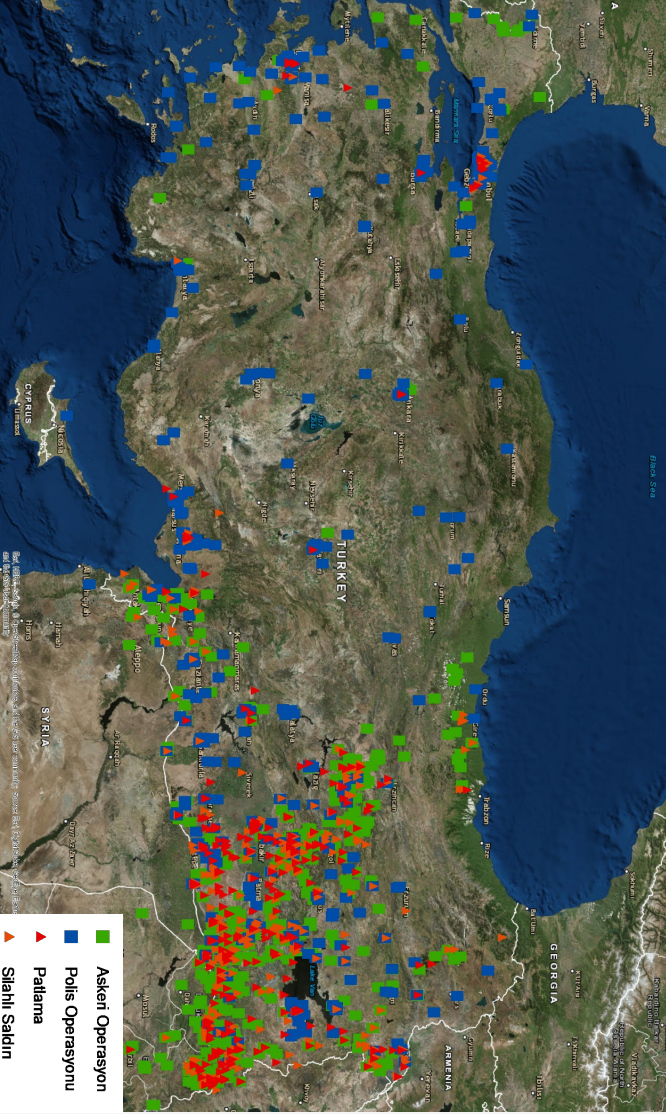
Haritalarda ise Tür 1 eylemleri üç dönem halinde belirli kategoriler seçilerek gösterilmiştir. Buna göre haritalarda gösterilen dört kategori şunlardır: askeri operasyonlar, polis operasyonları, silahlı saldırı ve patlamalar (Müşterek operasyonlar ise haritalarda askeri operasyona dahil edilmiştir). Eylem ve operasyon yoğunluğu en az ikinci haritada, en fazla da üçüncü haritada olmuştur. On beş yıllık süreçte Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri PKK ve Türkiye güvenlik güçlerinin en fazla karşılaşma alanı olurken son dönemde özellikle polis operasyonları ise Türkiye'nin genelinde dağılım göstermiştir.

HARITA 1. TÜR 1 EYLEMLERİ (2004-2008)

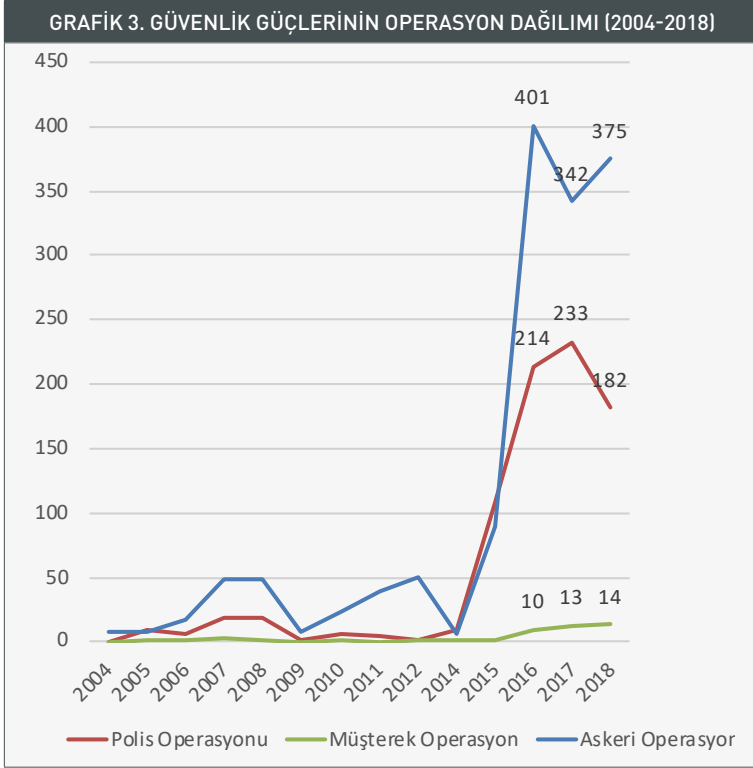

HARİTA 2. TÜR 1 EYLEMLERİ (2009-2013)

HARİTA 3. TÜR 1 EYLEMLERİ (2014-2018)

Türkiye'nin Terörle Mücadele Operasyonu Türleri

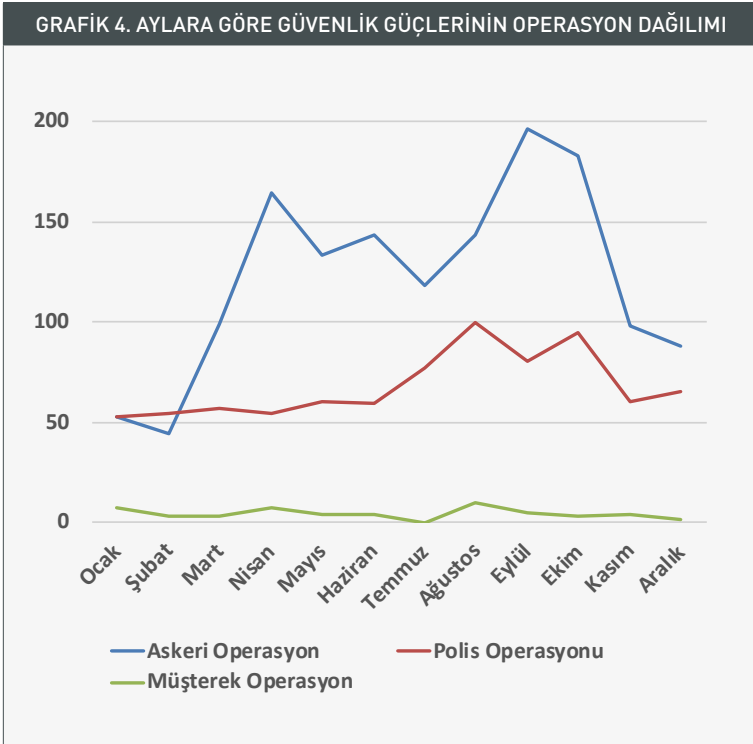

Grafik 3'te Türkiye'nin PKK'ya yönelik düzenlediği asker, polis ve müşterek operasyonlarının yıllar içindeki dağılımı gösterilmiştir. Türk güvenlik güçleri dağlık ve kırsal arazide mevzilenen terör örgütüne karşı en çok askerî operasyon yöntemini tercih etmiştir.

Grafik incelendiğinde 2015'ten itibaren özellikle asker ve polis operasyonlarında keskin olmak koşuluyla tüm operasyon türlerinde artış meydana gelmiştir. Temmuz 2015 itibarıyla başlayıp 2016'da en yüksek seviyeyi gören PKK eylemlerine karşı Türkiye güvenlik güçlerinin uygulamış olduğu operasyonlar da en yüksek seviyeye çıkmıştır.

Grafikte bir diğer önemli nokta da askerî operasyonların 2017'de azalmasına karşı polis operasyonlarının artmasıdır. 15 Temmuz 2016 FETÖ darbe girişimi sonrası devam eden süreçte Türkiye hem FETÖ

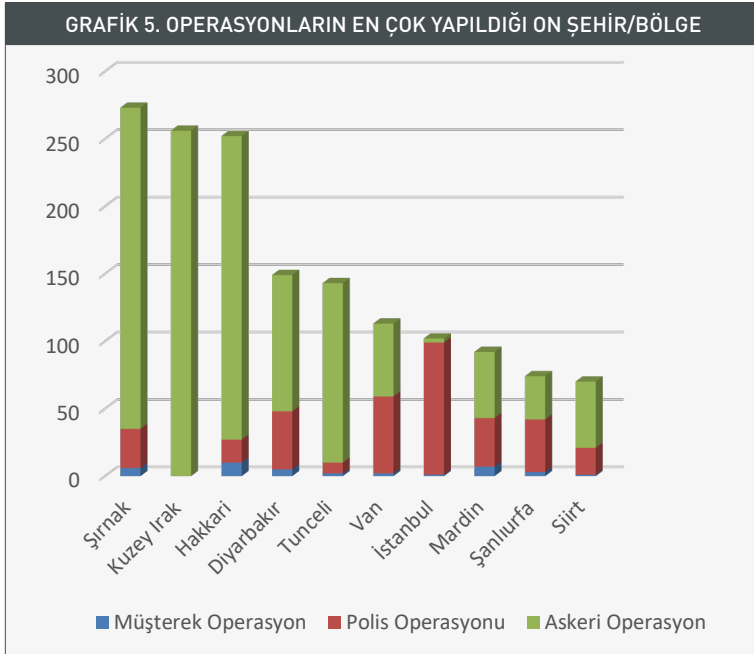
hem de PKK ve DEAŞ gibi terör örgütleriyle mücadele kapsamında güvenlik önlemlerini en üst seviyeye çıkarmıştır. Bununla birlikte PKK'nın ülke içindeki şehir yapılanmasına yönelik polis operasyonları artarken⁵³ Ağustos 2016'da DEAŞ'a yönelik başlayan FKH sonrası ülke içindeki askeri operasyonlar azalmıştır. Son olarak 2016'ya değin düşük bir seyir izleyen müşterek operasyonlar bu yıl sonrası artış göstermiştir.

Grafik 4'te güvenlik güçlerinin operasyonlarının aylara göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre askeri operasyonlar PKK'nın bahar

⁵³ PKK'nın gençlik yapılanması Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (YDG-H) ile ilgili bazı haberler için bkz. "Tunceli Merkezi Terör Operasyonu: 12 Gözaltı", *Habertürk*, 8 Aralık 2016; Mehmet Candan, "İzmir'de PKK Operasyonu: 16 Gözaltı", *Hürriyet*, 5 Ekim 2017; "Ankara'daki Terör Operasyonunda Gözaltına Alınan 11 Kişiden 4'ü Tutuklandı", *Habertürk*, 18 Ağustos 2016.

aylarında hareketlenmesiyle eş zamanlı olarak artış gösterirken terör örgütüne yönelik çatışmadan ziyade gözaltına alma ve tutuklama faaliyetlerini icra eden polis operasyonları da en fazla yaz mevsiminde gerçekleşmiştir. Asker ve polisin operasyonları birlikte düşünüldüğünde aralarında “şehir” ve “kırsal” lokasyonu anlamında bağ olmadığı için yıl içinde birbirinden farklı bir eğri takip edebilmektedir. Nihayetinde eylül aylarında askeri operasyonlar artmışken polis operasyonları ise azalmıştır. Müşterek operasyonlar ise aylara göre keskin bir değişim göstermeyip düzenli bir seyir izlemektedir.

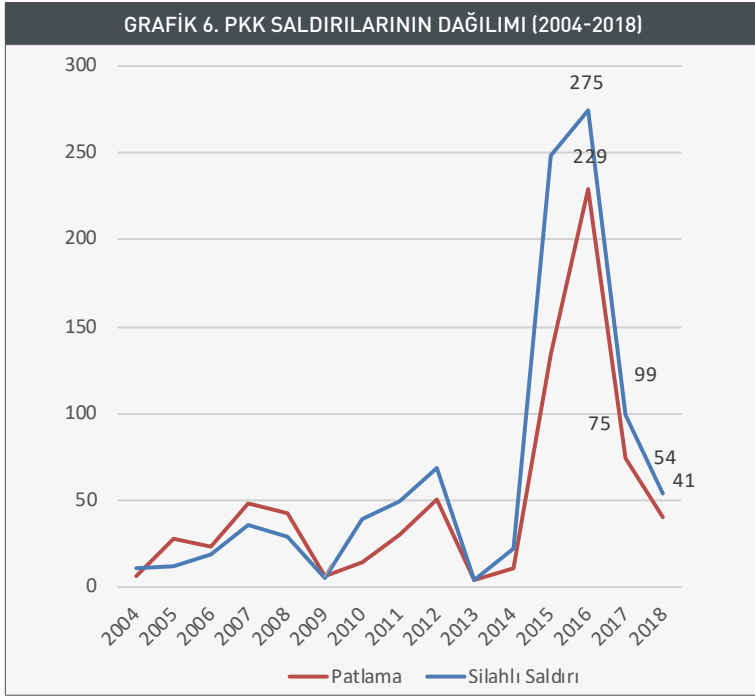

Grafik 5'te Türkiye'nin son on beş yıllık dönemde en çok operasyon yapılan şehirleri/bölgeleri verilmiştir.⁵⁴ Buna göre sırasıyla en fazla askeri operasyon Şırnak (238), Kuzey Irak (256) ve Hakkari'de (225)

⁵⁴ Kuzey Irak'ın dahil edilmesi vaka sayısının çokluğundan kaynaklanmakta olup bölge olarak nitelendirilmiştir.

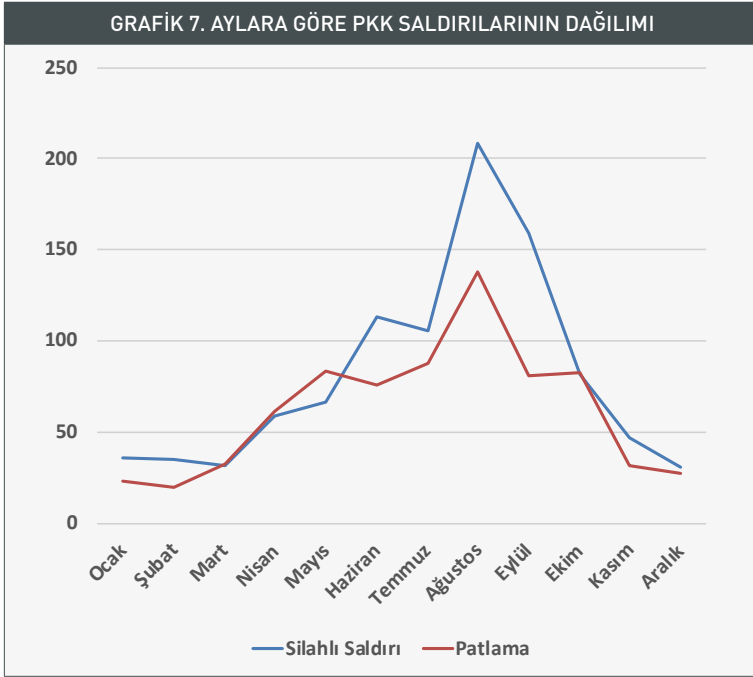
gerçekleştirilmiştir. Bölgesel bazda değerlendirildiğinde Kuzey Irak terör örgütünün sığınak, eğitim ve kamp faaliyet alanlarının olduğu bir yer iken “silahlı saldırı” ve “patlama” eylem yoğunluğunun en fazla olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu illeri de güvenlik güçlerinin ilk hedefi konumundadır. Dolayısıyla en fazla icra edilen operasyon çeşidi askeri operasyonlar olmuştur. PKK'nın özellikle gençlik yapılanmasının faaliyet yürüttüğü İstanbul ise polis operasyonlarıyla (98) birlikte yedinci sırada yer almıştır.

PKK'nın Terör Eylemi Türleri

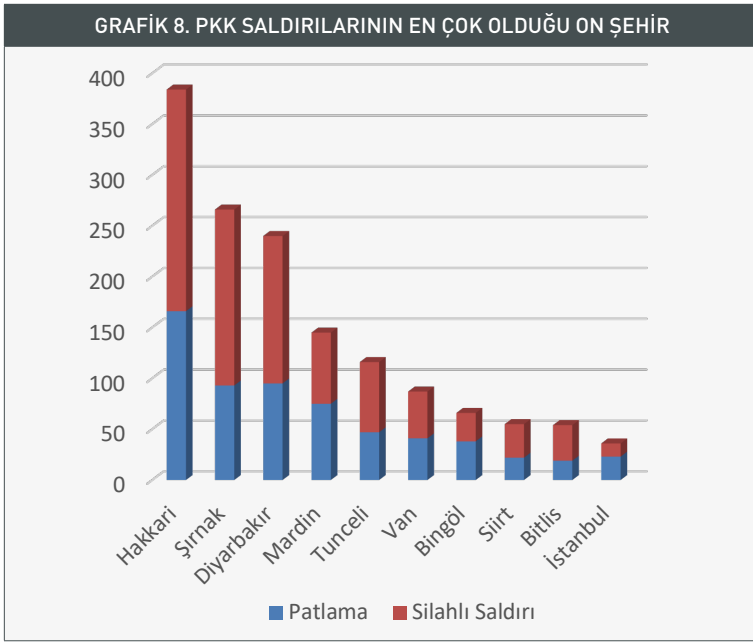
Grafik 6'da Tür 1 içerisinde yer alan PKK saldırı türlerinden “silahlı saldırı” ve “patlama” eylemleri gösterilmiştir. Eylem neticesindeki ölü ve yaralıların oluşturduğu zayıat miktarı teröristlerin belirledikleri hedef doğrultusunda saldırı türlerindeki tercihlerini de şekillendirmek-

tedir.⁵⁵ Buna göre 2004-2009 döneminde terör örgütünün öncelikli saldırı yöntemi patlamalar olurken bu tarihten itibaren silahlı saldırı eylemleri ilk sırada tercih edilmiştir. PKK'nın eylemlerindeki ciddi artış Çözüm Süreci'nin fiili olarak bittiği 2015'in akabinde görülmele birlikte 2016'dan günümüze artan güvenlik önlemleri neticesinde terör örgütünün eylem kabiliyeti azalarak düşüş eğilimine girmiştir. Burada vurgulanması gereken bir nokta da şudur ki Grafik 6'da önceki yıllara doğru geri gittikçe TTOV bünyesindeki haberlerin sunduğu detay bilgiler azalmakta ve saldırı türleri bilgisine ulaşmak zorlaşmaktadır. Bu bakımdan 2004 ve 2005 gibi erken yıllarda oldukça düşük görünen saldırı sayısının bir sebebi de TTOV bünyesinde taranan haber kaynaklarındaki detay eksikliğidir.

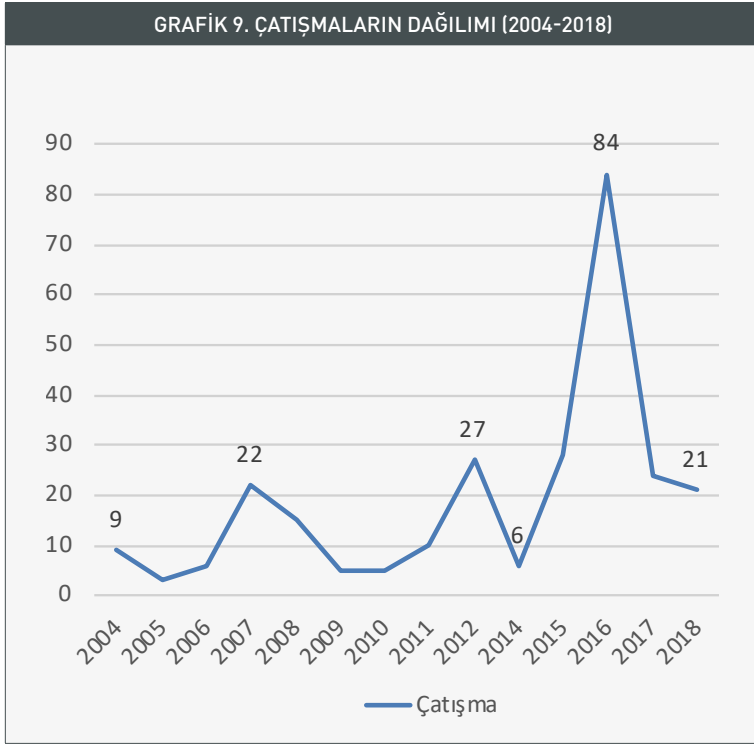
⁵⁵ Paul J. Smith, *The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-first Century*, (M. E. Sharpe, New York: 2008), s. 13.

Grafik 7'de PKK eylemlerinin aylık bazda dağılımı yer almaktadır. İklim koşullarının hareket kabiliyetini sınırlandırıcı etkisi göz önüne alındığında terör örgütü eylem hazırlık sürecinde daha çok ilkbahar ve yaz aylarını tercih etmiştir. Genel olarak bakıldığında iki eylemin (silahlı saldırı ve patlama) de yıl içinde en fazla etkin olduğu dönem ağustos olurken elverişsiz hava şartlarının olduğu kış aylarına doğru düşüş eğilimi görülmektedir.

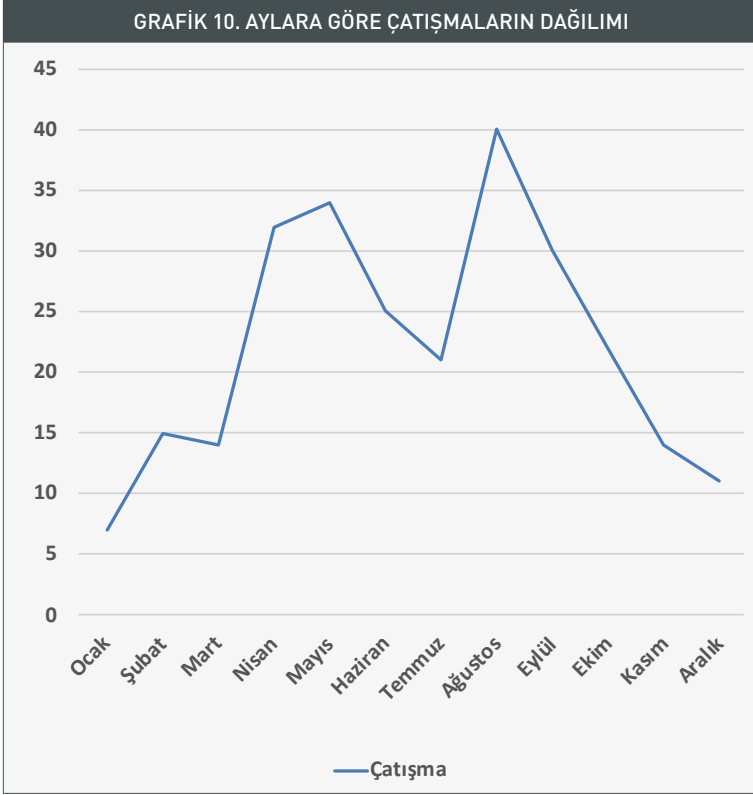

Grafik 8'de PKK saldırılarının en çok yaşandığı on şehir gösterilmiştir. Grafiğe göre Hakkari (384), Şırnak (266) ve Diyarbakır (240) ilk üçte yer almıştır. Terör örgütünün merkezinin yer aldığı Kuzey Irak'a yakınlık ve fiziki şartlardan ötürü güvenlik kontrolünün her noktada sağlanmasının zorluğu teröristlerin bu şehirlerden geçişini kolaylaştırmaktadır. Şehirlerde genel olarak iki eylem de yaklaşık olarak eşit kullanılmışken İstanbul'da ise yaratacağı sansasyonel etki bakımından patlama türü daha fazla tercih edilmiştir.

Bir Tarafın İnisyatifinde Başlamayan Karşılaşmalar

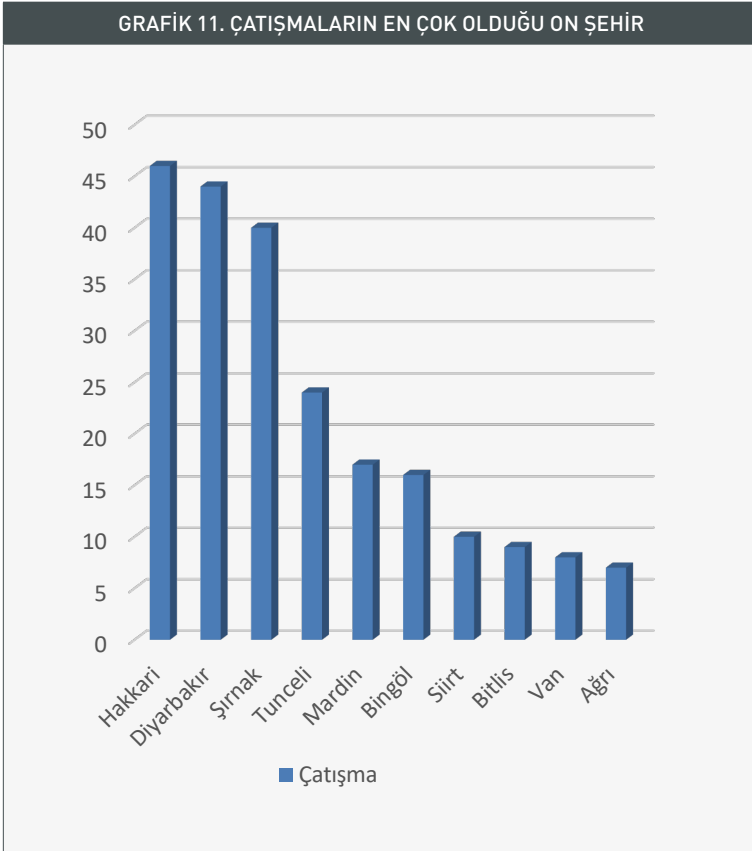

Grafik 9’da karşılıklı olarak meydana gelen çatışmaların yıllar içindeki dağılımı yer almaktadır. 2007, 2012 ve 2016 çatışmaların doruk noktaya ulaştığı yıllar olmuştur. Dikkat çeken hususlardan biri de 2007 Demokratik Toplum Partisi’nin (DTP) bağımsız adaylarla girdiği genel seçimler neticesinde hitap ettiği tabanını mecliste temsil etme hakkına sahip olduğu bir dönemde PKK’nın eylemlerini bilhassa artırmış olmasıdır. Terör örgütü sadece 2007’de TTOV verilerine göre 49 patlama ve 36 silahlı saldırı eylemi gerçekleştirmiştir. Bunun yanında PKK 2012’de Türkiye’yi bir anlaşma yapmaya mecbur kılmak için baskı politikası uygulanmıştır. Hendek ayaklanmalarının uygulandığı 2015-2016 arası ise çatışmaların en yüksek noktaya ulaştığı dönem olmuştur.

Grafik 10'da çatışmaların aylara göre dağılımı görülmektedir. Buna göre eylemlerin en çok gerçekleştiği dönem ağustos olurken mevsimsel şartların da etkisiyle aralıktan itibaren azalma söz konusudur. Çatışmalar özellikle hareketlenmenin başladığı bahar aylarından itibaren artmakta ve (Grafik 7'de görüldüğü gibi) yine terör örgütünün eylem yoğunluğunun en fazla olduğu yaz aylarıyla uyum göstermektedir.

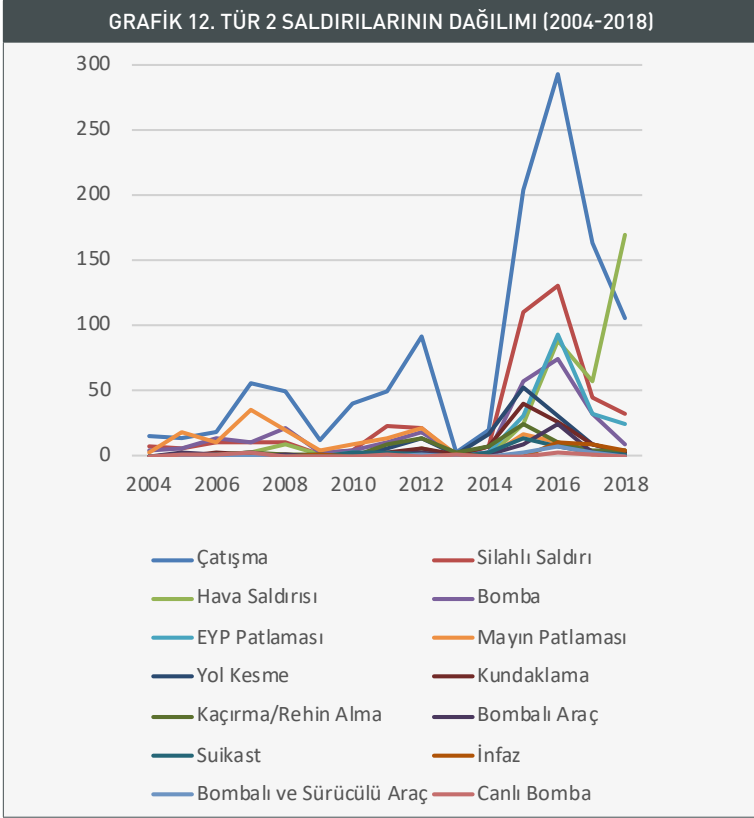
Grafik 11'de çatışmaların en çok olduğu on şehir gösterilmiştir. Buna müteakiben yine (Grafik 8'de görüldüğü gibi) ilk üç şehir değişerek Hakkari (46), Diyarbakır (44) ve Şırnak (40) olmuştur. Diğer şehirler temelinde bakıldığında ise çatışmaların etkinlik alanı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleriyle sınırlı kalmıştır.

TÜR 2 SPESİFİK SALDIRI TÜRLERİ

Tür 2 değişkeni on altı kategoriden⁵⁶ oluşmaktadır. Kategoriler grafiklerde gruplandırma yapılarak incelenmiştir. Öncelikle Tür 2 saldırılarının yıllara göre genel grafiği verildikten sonra PKK'nın kullandığı bombalı eylemler ve sivillere yönelik tercih edilen saldırı türleri ve akabinde de Türkiye'nin hava operasyonlarına yer verilmiştir. Gruplandırmalarda yıl, ay ve şehir sıralaması takip edilmiştir.

⁵⁶ Kara operasyonu güvenlik güçlerini kapsaması ve Tür1'de analiz edilmesi nedeniyle spesifik saldırı türleri başlığı altındaki grafiklerde yer almamaktadır.

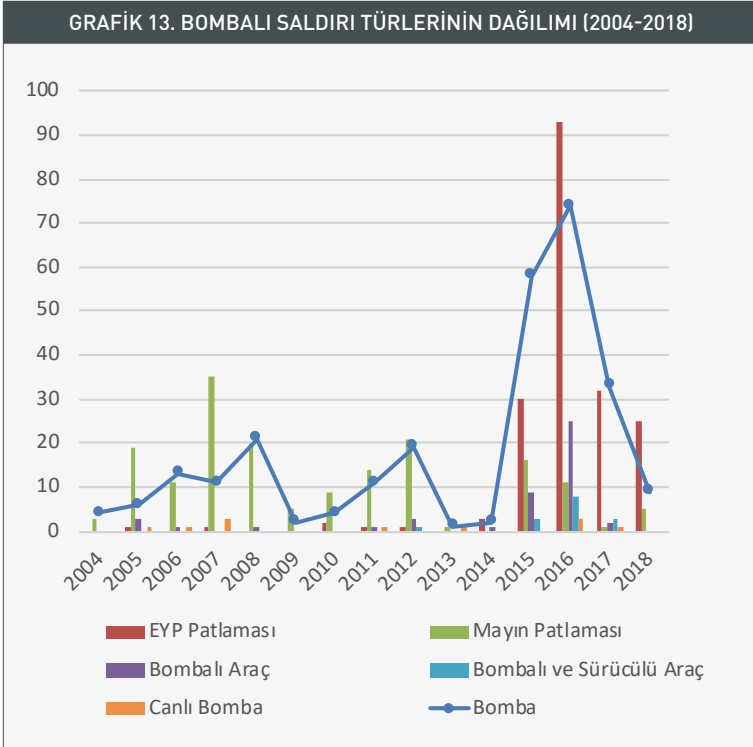
PKK'nın Bombalı Saldırı Türleri

Bombalı eylemlerin içinde altı kategori sıralanmıştır. Vakaların elde edildiği açık kaynaklarda patlayıcının çeşidi hakkında hiçbir ayrıntı bilgi verilmemesi halinde yapılan saldırı türü veri tabanında “bomba” olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte “mayın” veya “EYP” kullanıldığı varsayılan olaylarda ise haber diline sadık kalınmıştır.

Diğer taraftan bu tarz eylemler kullanılan malzemenin basitliği ve maliyeti göz önüne alındığında hızlı ve yıkıcı araçlardır.⁵⁷ Terörist eylemler için fayda-maliyet analizi düşünülürse ortaya çıkan sonuç, etkisi görece daha büyük organizasyonlar için daha fazla kaynak ihtiyacı

⁵⁷ Charlinda Santifort, Todd Sandler ve Patrick T. Brandt, “Terrorist Attack and Target Diversity: Change-points and Their Drivers”, *Journal of Peace Research*, Cilt: 50, Sayı: 1, (2012), s. 89.

doğmaktadır.⁵⁸ Grafik 13'te bombalı saldırı türlerinin yıllara göre dağılımı verilmiştir.

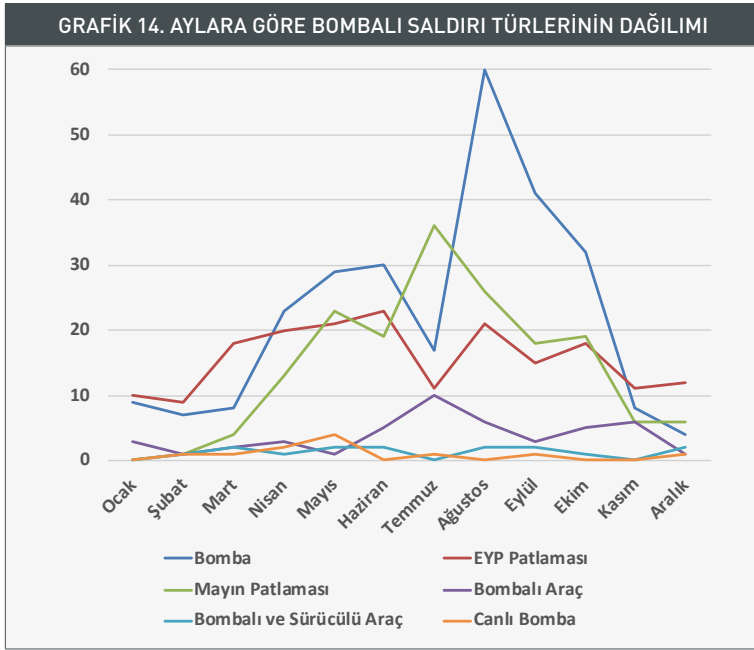

Grafik 13 incelendiğinde 2012'ye kadar daha çok mayın patlamalarını kullanan PKK'nın 2015'ten itibaren EYP'yi tercih ettiği görülmektedir. Patlamanın en fazla olduğu 2016'da mayın 11, EYP ise 93 kez kullanılmıştır. EYP'ler kolay hazırlanması nedeniyle günümüzde asimetrik savaşın en çok uygulanan yöntemi haline gelmiştir. Tarihe dikkat edildiğinde özellikle DEAŞ'ın metotlarının PKK tarafından da dikkate alındığı gözlemlenmektedir. Smith bu durumu "Teröristlerin diğer teröristleri inceleme eğiliminde olması şaşırtıcı olmamalı -dikey

⁵⁸ Victor Asal vd., "Killing Range: Explaining Lethality Variance within a Terrorist Organization", Kent L. Oots, "A Political Organization Approach to Transnational Terrorism", *Journal of Conflict Resolution*, Cilt: 1, Sayı: 27, (2013), s. 8-9.

(tarihsel anlatılar ve deliller üzerinde çalışarak) ve yatay olarak (çağdaş grupların taktiklerini ve stratejilerini inceleyerek) yapıyor”⁵⁹ diyerek açıklamaktadır. Buradan hareketle 2016’da canlı bomba, bombalı ve sürücülü araç saldırılarının PKK açısından diğer yıllara nazaran en yüksek seviyeye ulaşması açık bir gösterge teşkil etmektedir.

Canlı bomba saldırıları PKK için yeni sayılmamakla birlikte bu saldırıların 2016 sonrası artışa geçmesinin birkaç nedeni vardır: (i) taleplerine karşılık karşı tarafa yönelik maliyeti artırma,⁶⁰ (ii) uzun süren askeri baskılar sonucu köşeye sıkışmışlık⁶¹ ve (iii) örgüt üyeleri arasında bağlılığı artırarak direnç kırılmasının önüne geçmek.⁶²

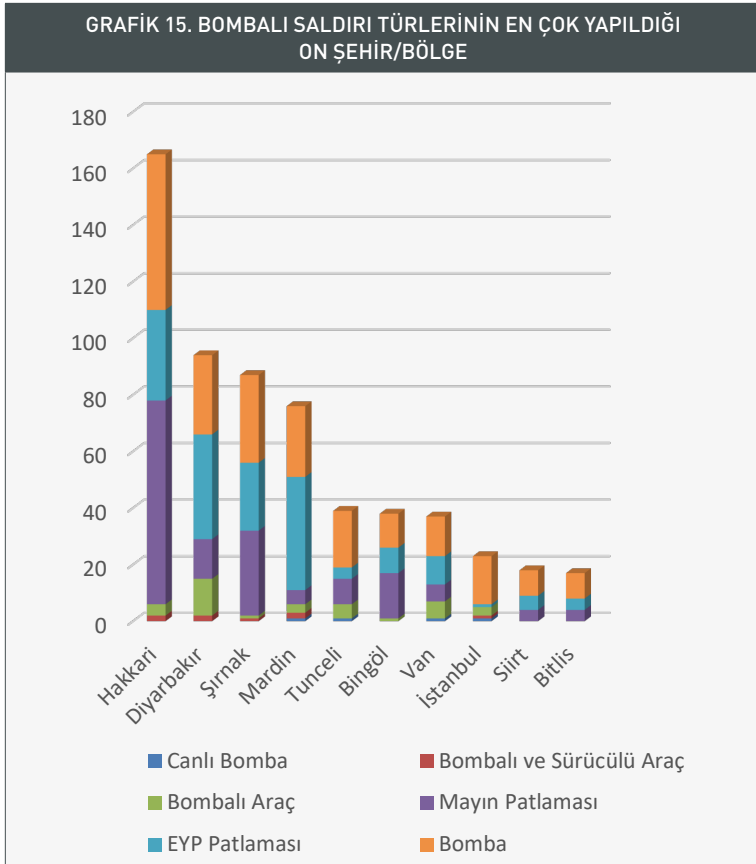
⁵⁹ Smith, *The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-first Century*, s. 17.

⁶⁰ Smith, *The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-first Century*, s. 138.

⁶¹ Martha Crenshaw, “Explaining Suicide Terrorism: A Review Essay”, *Security Studies*, Cilt: 16, Sayı: 1, (2007), s. 147.

⁶² Audrey Kurth Cronin, *Terrorist and Suicide Attacks*, (Congressional Research Service-CRS, Washington: 2003), s. 10.

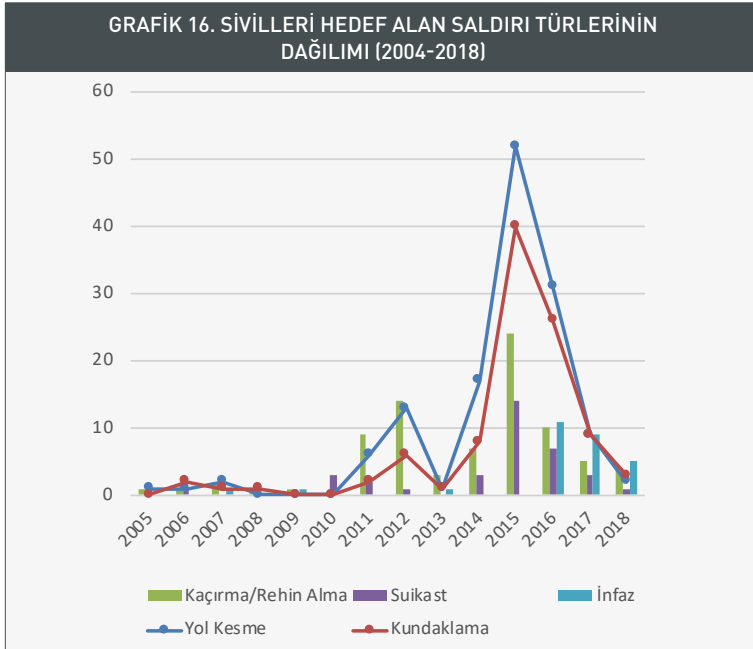
Grafik 14'te bombalı saldırı türlerinin aylara göre dağılımı yer almaktadır. Bomba türü eylemler mevsimsel şartlara bağlılık teşkil etmediği için aylara göre dağılımda belli bir yoğunluk görülmemektedir.

Grafik 15'te bombalı eylemlerin en fazla gerçekleştiği şehirler verilmiştir. Grafik incelendiğinde eylem türlerinin şehirlerde farklı ağırlıklar kazandığı görülmektedir. Hakkari (72), Şırnak (30), Tunceli (9) ve Bingöl'de (16) mayın patlamaları; Diyarbakır (37), Mardin (40) ve Van'da (10) ise EYP patlamaları daha fazla kullanılmıştır. Sansasyonel intihar eylemleri için metropol kentlerden İstanbul yine ilk sırada tercih edilmiştir.

PKK'nın Sivilleri Hedef Alan Saldırı Türleri

Tür 2 değişkeni altında sivilleri⁶³ hedef alan beş kategori sıralanmıştır. PKK en çok yüzde 35'lik oranla “yol kesme” ve yüzde 26'lık oranla da “kundaklama”yı kullanmıştır. Diğerleri kullanma sıklığına göre yüzde 21 kaçırma/rehin alma, yüzde 9 suikast ve yüzde 7 infazdır. Kaçırma/rehine yönteminin terör örgütleri tarafından tercih edilmesinin altında siyasal ve parasal⁶⁴ beklentilerin olması vardır. Örgütler kendi aleyhlerinde yapılan iş birliği ve sınırlarının ifşa edilmesini gerekçe göstererek cezalandırıcı ve korku yoluyla diğer insanları kontrol etmenin bir yöntemi olarak da bu saldırıları benimsemektedir.⁶⁵ Suikast ve infazlar da faal olarak bulunduğu bölgede gücünü tanzim etme ve halkı sindirme için kullanılan diğer araçlardır.

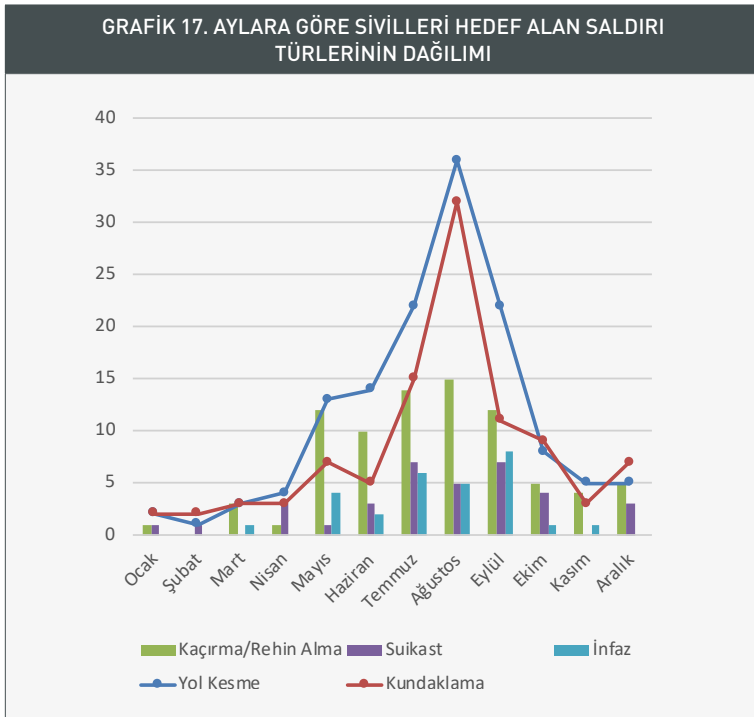

⁶³ Bu eylemler güvenlik korucusu gibi güvenlik güçlerine de karşı işlense de kahir ekseriyeti sivillere yönelik olduğu için bu başlık altında toplanmıştır.

⁶⁴ Bkz. “Kaçırma Eylemi PKK’yı Vurdu”, DW Türkçe, 21 Temmuz 2008; “PKK’nın Kaçırıp Taciz Ettiği Genç Kızlar Konuştu!”, *Hürriyet*, 24 Kasım 2018.

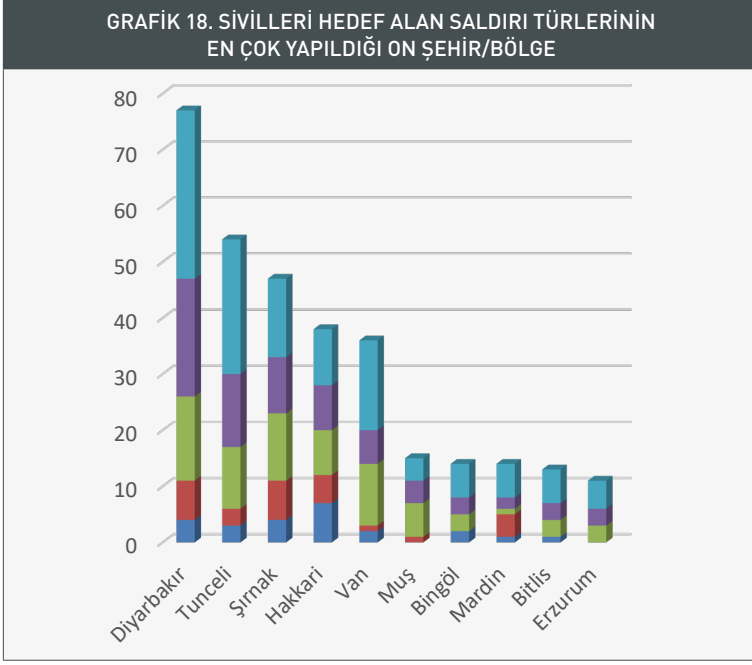
⁶⁵ James J. F. Forest, “Global Trends in Kidnapping by Terrorist Groups”, *Global Change, Peace & Security*, Cilt: 24, Sayı: 3, (2012), s. 322.

Grafik 16'da terör örgütünün sivillere yönelik uyguladığı saldırı türleri gösterilmiştir.⁶⁶ Çözüm Süreci'nin bitmesiyle açık hedefi haline gelen sivillere karşı baskı politikaları uygulayan PKK özellikle 2016'da ciddi sayıda infaz yoluyla cinayet işlemiştir. Suikast ve kaçırma/rehin alma olayları ise 2015'te çok sayıda gözlenmiş ancak daha sonra her sene azalmıştır.

Grafik 17'de sivillere yönelik saldırı türlerinin aylık dağılımı verilmiştir. Bu saldırı türü diğer eylemlerin aylık grafikleriyle aynı eğilimi göstermiş ve sivillere yönelik eylemler için de yaz mevsiminin özellikle tercih edildiği gözlemlenmiştir.

⁶⁶ Bu eylemlerden bazıları güvenlik güçlerine de yapılmış olsa da ekseriyeti sivillere yönelik olduğu için bu isimlendirme tercih edilmiş ve grafikte bu yönde değerlendirilmiştir.

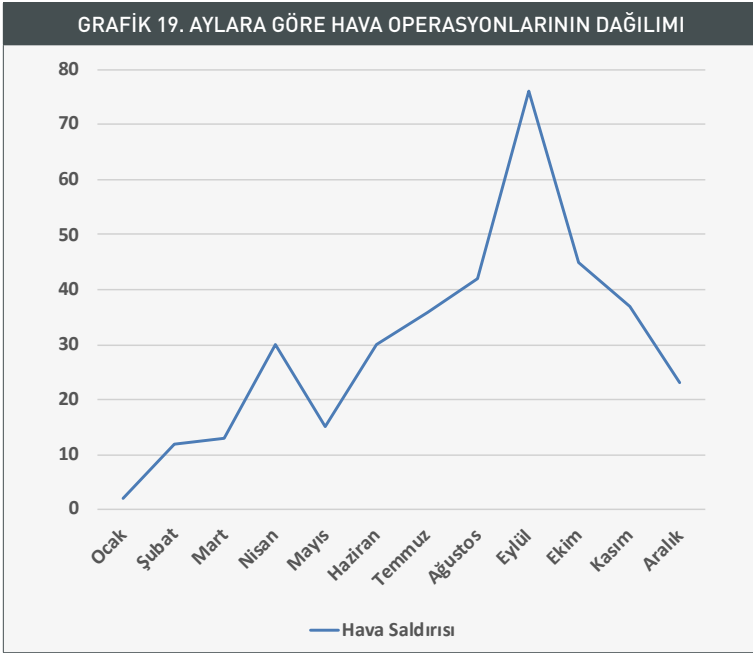
Grafik 18’de sivillere yönelik eylemlerin en çok yapıldığı ilk on şehir gösterilmiştir. Grafik incelendiğinde eylem türlerindeki ağırlık şehirlere göre değişmiş olmakla birlikte yol kesme saldırıları daha çok uygulanmıştır. PKK’nın geniş şehir örgütlenmesinin olduğu Diyarbakır’ın birinci sırada yer aldığı grafikte Bingöl ve Bitlis’te infaz, listede ilk defa yer alan Erzurum’da da infaz ve suikast on beş yıllık süreçte hiç gerçekleşmemiştir.

Hava Operasyonları

Asimetrik güç unsuru olarak devletlerin yüksek oranda kullandığı hava operasyonları veri tabanında Türk güvenlik güçleri lehine kodlanmıştır. Bununla birlikte PKK sınırlı sayıda elde ettiği İHA’ları son zamanlarda yeni bir saldırı türü kapsamında Türkiye’ye karşı kullanmaya başlamıştır.⁶⁷

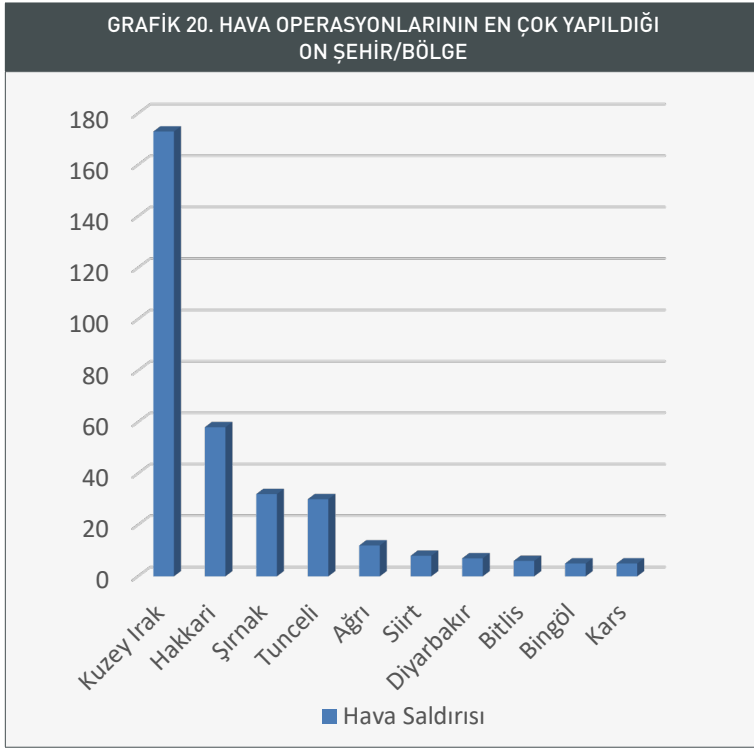
⁶⁷ Veri tabanının 2018 sonuna kadar kayıt tutması ve o zamana kadar PKK’nın yaptığı İHA saldırı sayısının çok az olması nedeniyle terör örgütünün İHA kullanımını TTOV’de bir değişken olarak kabul edilmemiştir. PKK bu envanteri çeşitli yollardan temin etme yoluna gitmekte ve eğitim olanakları aramaktadır.

Hava operasyonlarının yıllara göre dağılımı incelendiğinde 2009'a kadar düşük seyreden hava operasyonları 2016'ya doğru kademeli olarak yükselirken⁶⁸ akabinde Suriye'de başlayan Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı hareketlerinin etkisiyle ülke içinde düşüş eğilimine girmiştir. 2018'de ise hava operasyonları yüzde 47'lik bir oranla yeniden zirve noktalara ulaşmıştır. Hiç kuşkusuz operasyonlarda kullanılan İHA ve SİHA'lar Türkiye'nin terörle mücadelesinde hem güvenlik güçlerinin emniyeti hem de PKK saldırılarına karşı koyma anlamında önemli kazanım sağlamıştır. Terör örgütü için ise hareket kabiliyetini önemli ölçüde sınırlandıran bir faktör olmakla birlikte mühimmat depoları ve sığınakların imhaları sağlanarak örgüte lojistik kayıp verdirilmiştir.

⁶⁸ İHA kullanımına dair kayıtlar 2015 ve öncesinde kısıtlıdır. Bunun gerekçeleri iki ana başlık altında toplanabilir: Birincisi Türkiye'nin terörle mücadelesinde İHA'ların kullanımı erken yıllarda oldukça sınırlıdır. İkinci olarak 2009-2015 arasında Kürt açılımı ve Çözüm Süreci bağlamında terör örgütü faaliyetleri azaldığı ve terörle mücadele yavaşladığı için İHA kullanımına olan ihtiyaç daha kısıtlı olmuştur. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Abdullah Erboğa ve Merve İrem Ayar, "Türkiye'de İHA-SİHA'ların Terörle Mücadelede Kullanımı ve Terörle Mücadeleye Etkileri (2008-2018)".

Grafik 19'da hava operasyonlarının yıl fark etmeksizin aylara göre dağılımına bakılmıştır. PKK'nın eylem hareketliliğine bağlı olarak aktif savunma amaçlı aksiyon almakta en faal olunan dönem eylül olmuştur. Bununla birlikte terör örgütünün kış şartlarına bağlı olarak hareket kabiliyetinin azalması hava operasyonlarının seyrini de etkilemiştir.

Grafik 20'de TTOV bünyesinde tekil olay bilgisine ulaşılabilen hava operasyonlarının en çok yapıldığı on şehir/bölge gösterilmiştir. Kuzey Irak diğer yerlere nazaran 173 operasyonla en fazla hava operasyonu icra edilen bölge olmuştur. Ülke içinde ise Hakkari, Şırnak ve Tunceli şehirlerinin diğer şehirlere nispetle belirgin bir farklılığı mevcuttur.

SONUÇ

Bu bölümde 2004-2018 döneminde meydana gelen PKK'nın eylemleri ve Türkiye güvenlik güçlerinin terörle mücadele operasyonları vaka bazında yıl, ay, şehir ve lokasyon açısından sistematik bir şekilde incelenmiştir. Buna göre incelen grafiklerde terör örgütünün silah bıraktığını açıkladığı Çözüm Süreci ve bu sürecin sona ermesinin ardından eylem sayılarında belirgin bir farklılık tespit edilmiştir. Güvenlik güçleri her üç dönemde de askeri operasyonları birincil terörle mücadele yöntemi olarak kullanırken 2015'te PKK'nın hendek siyasetinden itibaren polis operasyonlarıyla da bunu desteklemiştir. PKK ise ilk dönemlerde patlama türünü, son dönemde ise en çok silahlı saldırı türünü tercih etmiştir. Terörle mücadelede asker ve jandarmanın ön planda olduğu bir yaklaşımdan polis ve istihbaratın ön planda olduğu bir yaklaşıma doğru kademeli bir geçiş söz konusudur. Bugün için Türkiye güvenlik güçlerinin geliştirmiş oldukları etkili mücadele yöntemleri ve araçları örgütün saldırı taktiklerini ve daha önemlisi genel stratejilerini büyük ölçüde dönüştürmektedir. Terör örgütünün yaşamış olduğu dönüşüm kısmen güvenlik güçlerinin başarılı mücadeleleriyle ilgili iken kısmen de örgütün siyasi hedeflerindeki dönüşümle de bağlantılıdır. Suriye'nin kuzeyinde kalıcı bir siyasi yapı oluşturma çabası terör örgütünün Türkiye topraklarındaki faaliyetlerinde daha ihtiyatlı olmasını sağlamaktadır. Terör örgütünün Suriye ve Irak topraklarındaki konumu Türkiye içerisindeki eylem tarzı ve türüne de etki etmektedir. Bu nedenle Türkiye güvenlik güçlerinin önümüzdeki dönemde mücadele stratejilerini belirlerlerken Suriye ve Irak'taki mücadele ve gelişmelerle uyumlu bir şekilde çalışmalarını zorunluluktur.

Kimlik siyasetini araçsallaştıran PKK, Kürt vatandaşların yoğun olarak yaşadığı Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki illerde onlar adına Türkiye Cumhuriyeti devletiyle savaştığını iddia ederek bu bölgede gerçekleştirdiği eylemlerle halk üzerinde "meşruiyet" sağlama gayesi gütmektedir. Bu doğrultuda saldırılarını en çok Hakkari, Şırnak ve Diyarbakır'da yoğunlaştırmıştır. Güvenlik güçleri de saldırı yoğunlu-

ğunun bu noktalarda olmasını gözeterek operasyonlarını bu şehirlere odaklamıştır. Şehirler arasında belirgin bir eylem çeşitliliği farkı gözlemlenmemekle birlikte İstanbul gibi büyükşehirlerde polis operasyonları öne çıkmakta, PKK da diğer bölgelere göre eylem çeşitliliği bakımından sınırlanmaktadır. Terör örgütünün eylem türleri ve taktiklerindeki tutarlılık halen son derece hiyerarşik ve merkezi bir yaklaşımla yönetiliyor olmasıyla ilgilidir.

Mevsimsel olarak bakıldığında bahar ve yaz aylarının sağladığı avantajla terör örgütünün eylemlerini en çok ağustos olmak üzere iklimsel koşulların uygunluğuna göre belirlediği açıktır. Bunun yanında PKK'nın her bir eylemi için spesifik bir zaman tercih etkisi görülmemiş, hareket kabiliyeti için uygun zaman koşullarının olması yeterli görülmüştür. Terörle mücadele konusundaki önleyici yaklaşım özellikle kırsaldaki operasyonları bahar aylarına çekmek ve erken bir şekilde örgütün sahaya yayılması ve yapılanmasını engellemeyi gerektirmektedir. Güvenlik güçlerinin daha etkili olabilmesi için terörle mücadelenin örgütün daha aktif olduğu temmuz ve ağustosta değil mart sonu itibarıyla başlatılması daha isabetli bir tercih olacaktır.

PKK'nın ana merkezinin Kuzey Irak'ta olması yurt içinde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yapılanmasına neden olurken eylemsellik açısından arazi şartlarının yapısal özelliği ise saldırıların en çok kırsalda gerçekleştirilmesine sebep olmaktadır. Lokasyon olarak buraların bir başka tercih sebebi de saldırı sonrası kaçış güzergahlarının sağladığı avantajlarla mobilizasyonun daha kolay yapılabilmesidir. Coğrafi koşullar terör örgütünün saldırı mekanları ve türlerini belirleme konusunda çok etkili olmuştur. Terör örgütünün Kuzey Irak'tan Türkiye'ye geçiş noktaları terör saldırılarının ve terörle mücadele müdahalelerinin odak noktası olmuştur. Bu nokta ve coğrafi alanlara yönelik olarak geliştirilecek yeni mücadele yöntemleri örgütün özellikle kırsaldaki hareketliliğine darbe vuracaktır. Coğrafi koşulların oluşturduğu bu durum ve güvenlik güçlerinin kırsaldaki başarılı mücadelesi örgütün şehir yapılanması ve şehir türü eylemlere ağırlık vermesine

neden olmuştur. Önümüzdeki dönem bu tür eylemlerin önlenmesine yönelik daha etkili yöntemlerin geliştirilmesini zorunlu kılacaktır. Şüphesiz güvenlik ve istihbarat güçleri bu yeni duruma adapte olmak için yeni ve bütüncül bir terörle mücadele konseptini değerlendirmek durumunda olacaktır.

Diğer taraftan terörist örgütlenmelerin kendi hedefleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri eylemler için sürekli bir öğrenme ve dönüşüm içerisinde olma zorunlulukları ise devamlılıkları için büyük bir öneme sahiptir. PKK, Suriye'deki iç savaş sebebiyle doğan otorite boşluğunda ortaya çıkan DEAŞ gibi örgütlerin bu ülkede gerçekleştirdiği saldırı türleri ve yöntemlerinden faydalanmakta olup bunu ileri safhalarda daha da artıracığı öngörülmektedir. Farklı terör örgütlerinin etkileştiği ortamlarda örgütsel öğrenme de devreye girerek örgütler arası “know-how” tecrübe ve bilgi transferleri gözlemlenmektedir. PKK da yeni bulunduğu ortamlardan edindiği tecrübeyi Türkiye aleyhinde kullanmak isteyecektir. Türkiye güvenlik güçlerinin de mücadele konusunda alışıktıkları saldırı türleriyle mücadele konusunda kapasite geliştirme ve diğer ülkelerin tecrübelerinden istifade etmeleri elzemdir.

Askeri operasyonlarda yerli İHA'ların güvenlik güçleri envanterine girmesi terör örgütünün kırsaldaki faaliyet alanını hem ciddi oranda azaltmış hem de eylemlerini şehirlere kaydırma zorunluluğunu doğurmuştur. Bu açıdan bakıldığında şehirlerde yapılabilecek EYP, kundaklama ve sabotaj saldırıları gibi eylemlerin sayısının artacağı düşünülmele birlikte dağ örgütlenmesinin yerini şehir yapılanmalarının daha fazla ön plana çıkacağı militan örgütlenmeye bırakacağı öngörülebilir. Bu durum aynı zamanda PKK'nın konjonktürel siyasi gelişmelere göre konumlanmasıyla şehir içindeki örgütlü yapılanmanın toplumsal ayaklanmaları tetiklemesini de beraberinde getirebilecektir. Kırsaldakinin aksine şehir örgütlenmesi daha az hiyerarşik olacağı için güvenlik güçlerince takip edilmesi de öncesine nazaran zorlaşacaktır. Şehir eylemleriyle mücadele konusunda istihbarat ve elektronik takip daha fazla önem kazanmaktadır. Bu yönüyle Türkiye güvenlik güçlerinin tekno-

lojik kapasite ve altyapılarını geliştirme konusunda atılımlar yapması elzemdir. Şehir eylemleri ve saldırıları mevsimsel faktörlerden daha az etkileneceği için mücadele stratejisi ve etkinliğinin on iki aya yayılması da bir zorunluluk olacaktır.

Türkiye güvenlik güçleri gerek ülke içinde gerekse ülke dışındaki terör odaklarına karşı –savunma sanayiinde elde ettiği önemli envanter kapasitesi neticesinde– gerçekleştirdiği hareketlarla gün geçtikçe aşama kaydederek güvenliğini sağlamada önemli bir güç kazanımı inşa etmektedir. Günümüzde iletişim ve haberleşmenin terör vakalarında önleyici unsuru göz önüne alındığında ileride bu alana daha fazla önem atfedilmesi gerekmektedir. Siber saldırılar, yalan haberlerin yayılması ve toplumsal manipülasyonların artan şekilde ortaya çıkması terör örgütlerinin yeni dönemde daha fazla kullandıkları yöntemler olacaktır. Bu yöntemlerle mücadeleye yönelik kapasitenin geliştirilmesi ve terör örgütlerinin dış aktörlerle etkileşimlerinin kısıtlanması terörle mücadelenin geleceği açısından merkezi konumda olmak durumundadır. Terörle mücadelenin hızla güvenlik güçlerinin sorumluluğu olmaktan çıkarak toplumsal ve siyasi boyutlarıyla daha bütüncül bir yapıya bürünmesi bir zorunluluk haline gelecektir. Bu yönüyle terörle mücadele konusunda askeri ve sivil kapasitenin eş güdümlü olarak çalışması öncelikli bir husus haline gelmektedir.

Bu bölüm terör örgütü PKK'nın geçmiş eylemleri ve saldırı türlerine dair tespit ve analizleri içermektedir. Bugün için özellikle Suriye'nin kuzeyinde PYD/YPG'nin etkinlik kazanmasının ardından terör örgütü PKK'nın hedefleri ve eylemselliğinde ciddi bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşümün etkileri önümüzdeki dönemde daha fazla hissedilecektir. Türkiye güvenlik güçlerinin örgütle son dönemdeki etkili mücadeleleri sonrasında yaşanan dönüşüm ve Suriye dolayısıyla yaşanacak değişiklikler PKK'nın eylem yöntemleriyle ilgili en yakından izlenmesi gereken hususlar olmak durumundadır.